

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

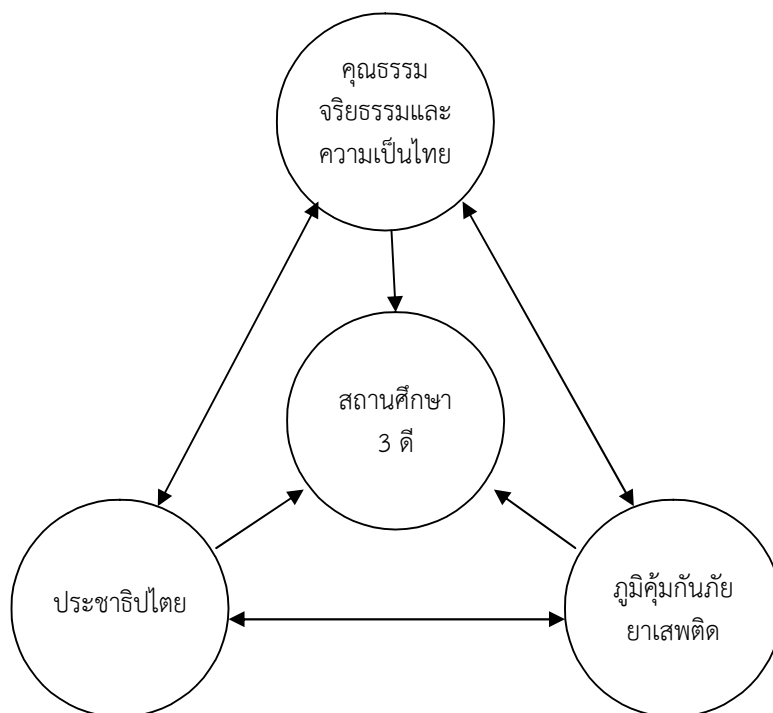
การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับรู้ ทักษะคติ กับการเข้าร่วมกิจกรรมตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D)
2. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย
4. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
6. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
7. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะคติ
8. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
9. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D)

1.1 กรอบแนวคิด

การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้านคือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่งคือ เป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝังและปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ขั้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด และหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุน และร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน (3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

- 1) ด้านประชาธิปไตย (Democracy) มีความตระหนัก เห็นความสำคัญ ศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งรังเกียจ การทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง
- 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (Decency) มีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม รู้สึกผิดชอบดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต
- 3) ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) รู้สึกหลีกเลี่ยงห่างไกลยาเสพติด

1.3 แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี

หลักการ

- 1) สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด ต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามนโยบาย สถานศึกษา 3 ดี ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและ ความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free)

1) เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่กำหนด ให้เสนอ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ พิจารณาคัดเลือกตามลำดับจนถึงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับใบ ประกาศเกียรติคุณจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

- 3) เกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษา 3 ดี จะพิจารณาคัดเลือกผ่านการรับรอง จากคณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่ ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด ตามลำดับ

ขั้นตอนการดำเนินงานคัดเลือกสถานศึกษา 3 ดี

1) จัดทำรายละเอียดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3 ดี (3D) โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ ดังนี้

(1) มีการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

(2) มีการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(3) ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองและมีผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

(4) ชุมชน องค์กรหรือเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วม

2) กำหนดแผนการดำเนินงาน

(1) ประกาศนโยบายและแนวทางการดำเนินโครงการ

(2) จัดกิจกรรมประกวดตราสัญลักษณ์และเรียงความเรื่องนโยบายสถานศึกษา

3 ดี (3D)

(3) กำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐานและคุณภาพสถานศึกษา 3 ดี

(4) หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายระดับเขตพื้นที่ เขตตรวจราชการ พิจารณาคัดเลือกเพื่อค้นหาสถานศึกษาแบบอย่าง

(5) จัดกิจกรรมนำเสนอผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อ ขยายผล

(6) มอบหมายผู้ตรวจสอบราชการกระทรวงศึกษาธิการและสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา ตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมโครงการของสถานศึกษา

(7) ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาและจัดพิธีมอบรางวัล

3) ดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน

(1) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

(2) สร้างการมีส่วนร่วมโดยจัดประกวดสัญลักษณ์ ให้นักเรียน นักศึกษา เสนอผลงาน เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายในการรณรงค์

(3) ดำเนินการคัดเลือกและประเมินผล โดยมอบหมายความรับผิดชอบในทุก
ระดับ ดังนี้

ระดับจังหวัด มอบให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ดำเนินการคัดเลือกและประเมินสถานศึกษาทุกระดับ

ระดับเขตตรวจราชการ มอบหมายให้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาทุกเขต ดำเนินการคัดเลือกและประเมินผลการศึกษาภายในเขตตรวจราชการ โดยมีผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งผู้แทนขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

ระดับประเทศ มอบหมายให้องค์กรหลักและหน่วยงานที่มีสถานศึกษาในสังกัดร่วมดำเนินการ โดยมีสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายเลขานุการ

(4) แนวทางกิจกรรม

เป็นกิจกรรมเชิงลึกที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ที่มุ่งเป้าหมายทำให้ผู้เรียนมีประชาธิปไตยต่อต้านการทุจริต ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ อยู่ในมโนสำนึก รู้ผิดชอบชั่วดี มีวิถีปฏิบัติอันดีงามในชีวิตจริง และมีส่วนร่วมต่อต้านยาเสพติดอย่างจริงจัง

(5) หลักการจัดกิจกรรม

1. กำหนดในแผนงาน/โครงการประจำปีของสถานศึกษา
2. สอดแทรกในเนื้อหาวิชาในการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน
4. ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น
6. ตัวอย่างจัดกิจกรรม

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

1. กิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมการจัดให้สถานศึกษาแห่งแหล่งเรียนรู้

2. การดำเนินงานสถานักเรียนนักศึกษา กรรมการนักเรียนนักศึกษา
3. การจัดค่ายประชาธิปไตย/กิจกรรมประชาธิปไตยสู่ชุมชน
4. การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสำนึกความรักชาติ
5. นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย

1. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา วัด ศาสนสถาน และชุมชน เช่น ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมจิตอาสา ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา

2. กิจกรรมที่ส่งเสริมการนิยมไทย ประวัติศาสตร์ชาติไทย หรือความภูมิใจในความเป็นไทย

3. มีการบริหารจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติด

1. มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา เช่น การคัดกรองกลุ่มเสี่ยง การช่วยเหลือแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง

2. ส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมนักเรียนแกนนำ กิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (สถานศึกษาปลอดบุหรี่) กิจกรรม/ชมรม TO BE NUMBER ONE การประกวดดนตรี แข่งกีฬา เปิดเวทีให้แสดงออก การจัดนิทรรศการความรู้

3. การบริหารจัดการด้านสวัสดิศึกษา เช่น การจัดมุมอับลับตาคน
4. มีแหล่งเรียนรู้ด้านยาเสพติด
5. มีการประสานความร่วมมือการดำเนินงานร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

2.1 ความเป็นมาและความหมายของประชาธิปไตย

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่เสนอรูปแบบในการปกครองที่หลายประเทศในโลกเห็นว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดระบอบหนึ่ง เพราะว่าเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองกันเอง ซึ่งเรียกว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งได้มีนักวิชาการและผู้ศึกษาได้นำเสนอที่มาของประชาธิปไตย ดังนี้

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2536 อ้างถึงในสมัค ชินบุตร, 2545) กล่าวว่า ประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยมีลักษณะสำคัญคือ

- 1) ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศและเป็นผู้ปกครองประเทศ
 - 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยตรงหรือโดยอ้อม
 - 3) เป็นการปกครองที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐต้องมุ่งประโยชน์กับคนส่วนใหญ่
 - 4) ยึดเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง
 - 5) ประชาชนมีความเสมอภาคกันและมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
 - 6) ประชาธิปไตยมีอำนาจในการควบคุมรัฐทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม
- จรูญ สุภาพ (2534) กล่าวว่า ประชาธิปไตย หมายถึง

- 1) ความปรารถนาที่ต้องการรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเองและความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- 2) การดำรงชีวิตเพื่อความผาสุกร่วมกัน โดยมีเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นเครื่องนำทาง
- 3) รูปแบบการปกครองและวิถีชีวิตที่ถือเอาเสรีภาพเป็นสำคัญ
- 4) การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินการร่วมกันโดยไม่สูญเสียเสรีภาพตามมาแต่ละคนปรารถนา

- 5) การปกครองโดยเสียงของคนส่วนมาก โดยคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) กล่าวว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีความรู้ความสามารถและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เป็นตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีจุดเด่นที่สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ ส่วนใหญ่โดยการยึดหลักการพื้นฐานสำคัญในการปกครองด้วยหลักที่ว่า

- 1) มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน
- 2) มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลสามารถที่จะปกครองตนเองได้
- 3) มนุษย์มีสิทธิ เสรีภาพ และต้องการมีหลักประกันในการใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยสมบูรณ์

นอกจากนี้ประเทศที่จะเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ประชาชนต้องมีลักษณะ ดังนี้

- 1) การพัฒนาตนเอง
- 2) รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพในเชิงสร้างสรรค์
- 3) มีความรับผิดชอบ

- 4) มีวินัยในตนเอง
- 5) เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 6) การใช้สติปัญญาและเหตุผล

ในการส่งเสริมประชาธิปไตย สามารถกระทำได้หลายแนวทาง เช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพด้วยความเป็นธรรม การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชน การจัดตั้งหรือการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง การใช้สติปัญญาในการเลือกตั้ง และการส่งเสริมกระบวนการเลือกตั้ง เป็นต้น

อมร รักษาทรัพย์ (2542) กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาทางการเมืองในชุมชนของตนนั้นเป็นวิธีการที่สังคมของคนโบราณหลายแห่งได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในสังคมอินเดียโบราณปรากฏว่าประชาชนในวรรณะสูงๆ ได้มีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหาพิจารณาอย่างผิวเผินอาจจะดูไม่มากนัก แต่ถ้านับทั้งวรรณะก็น้อยเลยทีเดียว ถ้าจะเทียบกับการประชุมสภาประชาชนของนครรัฐกรีกโบราณซึ่งก็มีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ธรรมเนียมการปกครองของชมพูทวีปนั้นเราไม่ได้ศึกษามาก่อนจึงไม่ทราบว่าวิญญานของประชาธิปไตยในซีกตะวันออกเป็นอย่างไร การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยที่พูดกันอยู่ทุกวันนี้มาจากธรรมเนียมของชาติตะวันตก ซึ่งได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมมาจากสมัยอีกโบราณอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้อธิบายคำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา + อธิปไตย” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Democracy” มาจากภาษากรีก Demokratia ที่มาจากคำว่า Demos (ประชาชน) และ Cratos (การปกครอง) ความหมายตามฉบับดั้งเดิมที่อริสโตเติล ให้อธิบายไว้คือ สภาวะที่คนเป็นไทและคนยากจน ซึ่งมีจำนวนข้างมากในสังคม ได้รับมอบหมายให้อำนาจไว้ในมือ ประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุดได้รับการเรียกเช่นนั้นได้ก็เพราะมีสภาพแห่งความเสมอภาคปรากฏอยู่ในที่นั้นและกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาคนั้น และเพราะว่าคนยากจนจะต้องอยู่ใต้บังคับบัญชาของกฎหมายต่ำต้อยกว่าคนร่ำรวยหรือว่าอำนาจสูงสุดจะต้องอยู่ในกำมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ทั้งสองฝ่ายจะมีส่วนใช้อำนาจนั้นด้วยกัน ถ้าตามที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าเสรีภาพและความเสมอภาคจะมีอยู่ในประชาธิปไตยแล้วทุกแผนการของรัฐก็ต้องเปิดประตูให้แก่ทุกคน ดังนั้น ที่ใดที่ประชาชนเป็นฝ่ายข้างมากและสิ่งที่พวกเขาลงคะแนนแล้วจะเป็นกฎหมายถึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าในสภาวะเช่นนั้นก็ควรจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2543) ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยว่าเป็นระบอบการเมืองในอุดมคติอย่างหนึ่งที่สังคมต่างๆ ส่วนมาก พยายามจะยึดถือเป็นหลักสำหรับการปกครอง และสำหรับการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลของตนเอง ทั้งนี้เพราะถือกันว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวมขึ้นมา และเชื่อกันว่าการปกครองโดยคนหลายๆ คน จะทำให้การตัดสินใจได้ดีกว่าคนเพียงไม่กี่คนหรือคนเดียว

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยยึดหลักความเท่าเทียม สิทธิ เสรีภาพ ความมีอิสรภาพในการร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินงานร่วมกันโดยไม่สูญเสียสิทธิ เสรีภาพของแต่ละคน ซึ่งทำการปกครองโดยเสียงของคนส่วนมาก และยังคงคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อย

2.2 หลักการประชาธิปไตย

Sigmund Neumann (อ้างถึงในสมัค ชินบุตร, 2545) ให้หลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เรียกว่า ทศบัญญัติหรือหลักสิบประการ (Democratic Decalogue) ดังนี้

- 1) อำนาจอสูงสุด (อธิปไตย) มาจากราษฎร
- 2) ขั้นตอนการเลือกผู้นำเป็นไปอย่างเสรี
- 3) ผู้นำมีความรับผิดชอบ
- 4) ระบอบความเสมอภาค (ของราษฎรโดยกฎหมาย) ยอมรับ
- 5) สนับสนุนพรรคการเมืองที่มีมากกว่าหนึ่ง
- 6) พึงเห็นความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
- 7) ไม่กีดกันกลุ่มสำคัญๆ จากการมีส่วนร่วมในการบริหาร
- 8) เน้นการมีทัศนคติแบบประชาธิปไตย
- 9) ให้สำนึกเป็นพลเมืองดี
- 10) มีศรัทธาในมนุษย์ทุกคนหรือมีสุทธศรณียต่อโลก

Henry Mayo (อ้างถึงในสมัค ชินบุตร, 2545) ได้สรุปหลักการประชาธิปไตยไว้ดังนี้

- 1) การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชน
- 2) ความเสมอภาคทางการเมือง
- 3) เสรีภาพทางการเมืองหรือสิทธิผลในการควบคุมโดยประชาชน
- 4) หลักแห่งเสียงส่วนมาก

วิทยา สุจริตรนารักษ์ และสมบุญ สุขสำราญ (2528) ได้ให้หลักสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ 6 ประการ คือ

1) อธิปไตยของปวงชน หมายถึง อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน เพราะผู้ปกครอง หมายถึง การรักษหรือสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแสดงออกมาโดยการที่ประชาชนหรือบุคคลได้รับความพึงพอใจ

2) หลักการหมุนเวียนเพื่อเปลี่ยนของผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ผู้ที่เข้าปกครองประเทศจะไม่ผูกขาดอำนาจ ถ้ามีการผูกขาดอำนาจในการปกครอง สิ่งที่เป็นประชาธิปไตยก็ต้องหมดสิ้นไป ดังนั้น การหมุนเวียนเปลี่ยนตัวของผู้ปกครอง สิ่งที่เป็นประชาธิปไตยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสิ่งที่ตามมาคือมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น

3) สิทธิ เสรีภาพ สิทธิหมายถึง อำนาจที่รับรับการคุ้มครองโดยกฎหมาย เสรีภาพหมายถึง การที่เราสามารถทำอะไรได้ตามความปรารถนา โดยมีผู้ถูกก้ำก่ายหรือแทรกแซงจากผู้อื่น ยกเว้นเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เป็นข้อตกลงของสังคมกำหนดไว้ เพราะฉะนั้นสิทธิและเสรีภาพเป็นของคู่กัน รัฐต้องให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และเป็นสิ่งที่ระบบการปกครองประชาธิปไตยต้องทำให้เกิดขึ้น

4) ความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกัน มีหลักเกณฑ์คือ การที่มนุษย์เกิดมาไม่มีความแตกต่างในทางการเมือง แม้ว่าสถานภาพที่แตกต่างกันอย่างไร ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน หมายถึงว่าในทางปฏิบัติ ความเสมอภาคมีอยู่ 3 ลักษณะคือ เสมอภาคตามกฎหมาย เสมอภาคในทางการเมือง และเสมอภาคในทางโอกาส

5) หลักแห่งกฎหมาย หมายความว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องอาศัยเกณฑ์คือ ตัวกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา รวมทั้งรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้น กฎหมายจะต้องมีหลักประกันสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ค้ำครองประชาชน

6) หน้าที่ของประชาชน เนื่องจากบุคคลมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคแต่ในการปกครองต้องอาศัยบุคคลต่างๆ ให้ความร่วมมือ ดังนั้น รัฐมิได้ให้บริการแก่คนเพียงอย่างเดียว แต่ประชาชนต้องมีหน้าที่กระทำการต่างๆ เพื่อรัฐด้วย

พระธรรมปิฎก (2543) ให้หลักการของประชาธิปไตยเพื่อให้มีประสิทธิผลในการใช้โอกาส ทั้งโอกาสที่จะพัฒนาตนเองและโอกาสที่จะให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกไปเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมว่าต้องอาศัยองค์รวม 3 ข้อ ได้แก่

1) มีเสรีภาพ เพราะเสรีภาพเป็นเครื่องมือเพื่อจะสร้างและใช้โอกาส คนที่มีโอกาสคือคนที่ไม่ถูกปิดกั้น เสรีภาพเป็นตัวช่วยเปิดโอกาสให้ศักยภาพของเรามีช่องทางออกไปเป็นประโยชน์ได้จริง

2) มีความเสมอภาค เพราะความเสมอภาคเป็นขอบเขตและเป็นเครื่องสมาน การที่จะใช้เสรีภาพต้องมีขอบเขต คือความเสมอภาคที่จะไม่ล่วงล้ำก้ำเกินไม่ละเมิดต่อผู้อื่นและมีโอกาสที่จะใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน

3) มีการดรรภาพ คือความเป็นพี่น้องกัน ภราดรภาพเป็นฐานและเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้การใช้เสรีภาพและความเสมอภาคเกิดผลงอกงามและสัมฤทธิ์ผลได้จริง นอกจากนี้ภราดรภาพจะเป็นตัวเพิ่มพลังด้วยคือทำให้เกิดกำลังมากขึ้น

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับประชาธิปไตย

ภิญโญ สาร (2530) กล่าวว่า การศึกษากับการเมืองเป็นของคู่กัน มีความสัมพันธ์กันทั้งในลักษณะที่การเมืองมีบทบาทต่อการศึกษา และการศึกษามีบทบาทต่อการเมือง ซึ่งการศึกษากับการเมืองแยกกันไม่ได้เนื่องจากการศึกษาช่วยพัฒนาการเมืองและการเมืองที่ดีจะต้องถือว่าการพัฒนาการศึกษาจำเป็นที่สุดที่จะต้องทำเพราะ

1) การศึกษาเป็นตัวเร่งทำให้เกิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้น
2) การศึกษาเป็นเครื่องมือของรัฐที่จะสร้างเอกภาพในชาติ
3) การเมืองเป็นตัวกำหนดทิศทางในการศึกษา
4) การศึกษาช่วยสร้างนิสัยให้บุคคลเคารพระเบียบวินัย เพื่อที่จะรู้จักเคารพกฎหมายและเพื่อความสงบสุขของชาติ

5) การศึกษาจะชี้นำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการเมืองทุกระดับ

ดารา ทีปะปาน (2538) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับการเมืองว่า

1) การปกครองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมาย เพื่อดูแลให้เกิดความเรียบร้อยในสังคม การศึกษามีส่วนช่วยปลูกฝังความเชื่อ คุณค่า ทศนคติที่สอดคล้องกับระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ในสังคม โดยในสังคมประชาธิปไตย จะเน้นย้ำให้รู้จักใช้ความคิดของตนเอง และเสรีภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์

2) การศึกษาช่วยให้ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยมีโอกาสในสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตนอย่างแท้จริง โดยการเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจและตัดสินใจปัญหาต่างๆ แทนตน ซึ่งประชาชนที่มีการศึกษาสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจได้ดี

3) การศึกษาช่วยสร้างความสำนึกในชาติ ซึ่งจะช่วยสร้างความสามัคคีขึ้นในชาติโดยยึดการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนทำให้คนกลุ่มต่างๆ มีความเข้าใจมีเอกลักษณ์อย่างเดียวกัน มีความสำนึกร่วมกัน

4) การศึกษาช่วยแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อย การจัดระบบการศึกษาที่ใช้มาตรฐานและภาษาเดียวกันทั่วประเทศจะช่วยลดความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ การศึกษาช่วยยกระดับและเลื่อนฐานะทางสังคมทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

5) การศึกษาช่วยเผยแพร่อุดมการณ์ของชาติและมุ่งสอนค่านิยมที่สอดคล้องกับระบอบการเมืองและสังคม ซึ่งถือว่าสถานศึกษาคือระบบสังคมซึ่งมีหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ ค่านิยม ระบอบการเมือง และคุณธรรมทางสังคม ซึ่งมีหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ ค่านิยม ระบอบการเมือง และคุณธรรมทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ หากการศึกษามุ่งสอนค่านิยมที่ขัดแย้งแก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ หากการศึกษามุ่งสอนค่านิยมที่ขัดแย้งก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา การศึกษากับการเมืองการปกครองมีอิทธิพลต่อกันและกัน ความคิดทางการเมืองที่แพร่หลายในสังคมมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษา มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้มีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2543) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่ให้ทั้งความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการอบรมกล่อมเกลাজิตใจแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา การที่คนเรามีจิตใจประชาธิปไตยได้ ย่อมต้องอาศัยการถ่ายทอดความรู้และการปลูกฝังจากสถาบันการศึกษาด้วย กล่าวเน้นในด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนั้น นอกจากครูจะมีหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และวัตถุประสงค์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักสูตรแล้ว ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตส่วนหนึ่งน่าจะได้รับการส่งเสริมให้มาก

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย

3.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539) ได้อธิบายว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจแตกต่างกัน เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของคนในสังคมนั้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2540) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น

เมตตา คือ ความรักปรารถนาดี เป็นมิตรอยากให้ผู้อื่นมีความสุข

กรุณา คือ ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

มูทิตา คือ ความพลอยยินดี พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จ
ให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งดีงาม

อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาธรรม เมื่อผู้อื่นควรจะต้อง
รับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล

จาคะ คือ ความมีน้ำใจ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรม หมายถึง สภาพคุณ
งามความดี

ปราณี วิรุจรวาณิช (2542) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรมคือ ความรู้สึกสำนึกในใจ
เกี่ยวกับสิ่งที่ ถูก-ผิด-ดี-ชั่ว ควร-ไม่ควร โดยการแสดงออกมาให้ประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับ
กฎเกณฑ์ทางจริยธรรมของสังคมนั้น ผู้ใดมีคุณธรรม ผู้นั้นจะเป็นบุคคลที่สังคมพึงประสงค์และยกย่อง
สรรเสริญ ตัวอย่างคุณธรรม เช่น ความอดทน ความกล้าหาญ ความเสียสละ

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต, 2541) ได้ให้ความหมายจริยธรรมเป็นเรื่องของ
พฤติกรรมตามหลักตามระเบียบที่วัดได้ ประเมินได้ ในทางพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายกับทาง
วาจาและเป็นหลักทั่วไปของทุกคนที่มาจากหลายๆ แหล่ง ไม่ว่าจะเป็นศาสนา กฎหมาย วัฒนธรรม
ประเพณี อะไรที่ควรทำเป็นจริยธรรมทั้งสิ้น

พระธรรมปิฎก (2543) ได้ให้ความหมาย จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตความ
เป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีพ การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกแง่ ทุกด้าน ทุก
ระดับ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ คุณธรรม
ภายในหรือคุณภาพจิต สมรรถภาพทางจิตและสุขภาพจิตที่มีสมาธิเป็นแกนกลาง และทั้งระดับปัญญา
ความคิดเหตุผล ความรู้เท่าทันความจริง เรียกว่าเป็นจริยธรรมทั้งสิ้น ถ้าเป็นการดำเนินชีวิตครองชีวิต
อย่างถูกต้อง ทำให้มนุษย์เป็นอิสระ มีจิตใจรู้ทุกข้ออย่างแท้จริง เรียกว่าเป็นพรหมจริยะ แปลว่า การ
ครองชีพอย่างประเสริฐ

สุดใจ บุญอารี (2546) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรม
ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักทางจริยธรรมและกฎทางจริยธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นปฏิบัติ
ศีลธรรม กฎศีลธรรม

จรรยาพร ธรณินทร์ (2550: ออนไลน์) ได้สรุปเกี่ยวกับ คุณธรรม และจริยธรรม ได้ดังนี้
คุณธรรม (Moral/Virtue) คือ คุณ + ธรรมะ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิด
ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งรวมสรุปว่าเป็น สภาพคุณงาม ความดี

คุณธรรม (Virtue) แนวความคิดที่ดีเป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี ประกอบด้วย

1) สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ

2) คุณธรรม คือจริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท หากประพฤติปฏิบัติ
อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของ

จริยธรรม (Ethics) คือ จริย + ธรรมะ คือ ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจาก
คุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความ สงบเรียบร้อยในสังคม รวมสรุปว่าเป็น ข้อควรประพฤติปฏิบัติ

จริยธรรม (Ethics) ความเป็นผู้มีจิตใจสะอาด บริสุทธิ์ เสียสละหรือประพฤติดีงาม

1) ประมวล กฎหมาย ที่กลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยอมรับเป็นแนวควบคุมความประพฤติ เพื่อแยกแยะให้เห็นว่าอะไรควรหรือไปกันได้กับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

2) ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วย ความประพฤติ และการครองชีวิต ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร

3) กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ได้แก่ ความเป็นผู้มีปัญญา และเหตุผลหรือปรีชาญาณทำให้มนุษย์มีมโนธรรมและรู้จักไตร่ตรองแยกแยะ ความดี - ความชั่ว, ถูก - ผิด, ควร - ไม่ควร เป็นการควบคุมตัวเอง และเป็นการควบคุม กันเองในกลุ่ม หรือเป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่ม

3.2 สัญลักษณ์ความเป็นไทย

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (2552 : ออนไลน์) กล่าวว่า ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ และมีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านานแล้ว บรรพบุรุษของไทยได้ช่วยกันสร้างบ้านเมืองและได้สั่งสมความเจริญต่างๆ ไว้ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม ซึ่งได้ตกทอดสืบทอดกันมาหลายยุคหลายสมัย จนมาถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านั้นนับว่าเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นชาติไทยของเรา ซึ่งไม่เหมือนกับชนชาติ อื่นๆ ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติไทย มีหลายประการ ได้แก่

1) ภาษาไทย คนไทยเรามีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เรามีอักษรไทยใช้มาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้น และมีการปรับปรุงรูปแบบตัวอักษรมาโดยตลอด จนกลายเป็นตัวอักษรไทยที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ในฐานะที่นักเรียนเป็นคนไทย จึงควรพูด อ่าน เขียน และใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง

2) การแต่งกาย คนไทยมีชุดแต่งกายประจำชาติที่มีความสวยงามซึ่งเรียกว่า ชุดไทย และในปัจจุบันนิยมใส่เฉพาะในงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานประเพณีต่างๆ เป็นต้น

3) อาหารไทย คนไทยทำอาหารอร่อย ซึ่งมีทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน อาหารไทยจึงแสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่รู้จักนำพืชผัก สมุนไพรต่างๆ มาปรุงเป็นอาหารและมีรสชาติกลมกล่อม อาหารไทยจึงเป็นอาหารที่ส่งเสริมด้านสุขภาพที่คนต่างชาติให้ความสนใจมาก

4) แสดงความเคารพ คนไทยเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมการแสดงความเคารพที่อ่อนน้อม ไม่เหมือนใคร ทักทายกันด้วยการไหว้ พร้อมกับกล่าวทักทายกัน นอกจากนี้เรายังใช้การไหว้ และการกราบแสดงความเคารพต่อบุคคลอื่นๆ ซึ่งลักษณะการไหว้และกราบนี้ ก็จะแตกต่างกันไปตามฐานะของบุคคล

3.3 วัฒนธรรมไทย ประเพณีและภูมิปัญญาไทย

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตที่ดีงาม ได้รับการสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ทั้งด้านวัตถุ แนวคิดจิตใจ วัฒนธรรมในท้องถิ่นจะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมท้องถิ่นนั้นๆ วัฒนธรรมคงอยู่ได้เพราะการเรียนรู้ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และสร้างสรรค์พัฒนาขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง

วัฒนธรรมไทยที่สำคัญ จนกลายเป็นวัฒนธรรมซึ่งนานาชาติยกย่อง และคนไทยมีความภาคภูมิใจมาจนตราบนานเท่าทุกวันนี้ ได้แก่

1) ภาษาไทย ไทยเรามีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ใน พ.ศ.1826 และได้มีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ เนื่องจากเราได้มีการติดต่อกับนานาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จึงได้รับวัฒนธรรมภาษาต่างชาติเข้ามาปะปนใช้อยู่ในภาษาไทย แต่ก็ได้มีการดัดแปลงจนกลายเป็นภาษาไทยในที่สุด ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

2) ศาสนา พลเมืองไทยส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนาที่อยู่คู่บ้านบ้านมาช้านานแล้ว ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านอื่นๆ คนไทยได้ยึดถือเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ทั้งส่วนรวมและส่วนบุคคล จะมีพิธีทางศาสนาพุทธเกี่ยวข้องอยู่เสมอ

3) การแต่งกาย การแต่งกายของคนไทยมีแบบฉบับ และมีวิวัฒนาการมานานแล้ว โดยจะมีการแต่งกายที่แตกต่างกัน ตามสมัยและโอกาสต่างๆ โดยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่แต่งกายตามสากลอย่างชาวตะวันตก หรือตามแฟชั่นที่แพร่หลายเข้ามา แต่คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังมิจิตใจที่รักในวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยแบบดั้งเดิมอยู่ ดังจะเห็นได้จากในงานพิธีกรรมต่างๆ จะมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าไทย หรือชุดไทย หรือรณรงค์ให้ใส่ผ้าไทยในชีวิตประจำวัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่ชาติอื่นให้ความชื่นชม

4) ศิลปกรรม ถือเป็นภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ โดยเป็นผลงานที่สร้างขึ้นเพื่อความสวยงามก่อให้เกิดความสุขทางใจ ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากพุทธศาสนา และเป็นการแสดงความเคารพและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ผลงานที่ปรากฏตามวัดวาอารามต่างๆ เรือนไทยที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษ ศิลปกรรมไทยที่สำคัญได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ วรรณกรรม

3.4 ประเพณีไทย

ประเพณี หมายถึง สิ่งในแต่ละสังคมนิยมยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนที่ตั้งงาม ทั้งนี้การปฏิบัติตามประเพณีย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้าง คงไว้บ้าง ประเพณีเป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติ ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ต้องมีประเพณีประจำท้องถิ่นหรือชุมชน ประจำชาติของตน สามารถจำแนกประเพณีออกได้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1) จารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคม ปฏิบัติกันมานานตั้งแต่บรรพชน ถ้าใครฝ่าฝืน งดเว้นไม่ประพฤติปฏิบัติตามถือว่าเป็นความผิด

2) ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมที่เป็นระเบียบแบบแผนที่ต้องปฏิบัติตามเป็นที่รับรู้กันทางสังคม เช่น ระเบียบของโรงเรียน ชุมชน เป็นต้น

3) ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ใครจะฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ ไม่ถือว่าเป็นผิดศีลธรรม เป็นแต่เพียงสิ่งที่นิยมกันว่ามีคนประพฤติปฏิบัติ มิได้วางไว้เป็นแบบแผนเป็นแต่เพียงการเห็นว่าดี เห็นสมควรปฏิบัติตามต่อๆ กันมา เช่น การต้อนรับแขก การปฏิบัติตนในฐานะเจ้าของบ้าน การพูดจาทักทาย เป็นต้น

เราอาจแบ่งประเภทของประเพณีไทยออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตหรือประเพณีครอบครัว ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานศพ

2) ประเพณีท้องถิ่นของชุมชนหรือประเพณีส่วนรวมตามเทศกาล ประเพณีการชักพระ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีงานบุญบั้งไฟ ประเพณีการรับประทานอาหาร

3) ประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับอาชีพ เช่น ภาคใต้ ได้แก่ การลงขันลงหิน การทำขันและเครื่องลงยา การทำผ้าบาติก การทำโสร่งปาเต๊ะ ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีการเล่นในงานนักขัตฤกษ์ เช่น การละเล่นหนังตะลุง มโนราห์ เป็นต้น

4) ประเพณีราชการ คือประเพณีที่ทางราชการเป็นผู้กำหนดขึ้น จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ รัฐพิธีและพระราชพิธี

4.1) รัฐพิธี เป็นพิธีประจำปีที่ทางราชการกำหนดขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นองค์ประธาน หรือโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์เสด็จไปแทนพระองค์ ได้แก่ รัฐพิธีที่ระลึกวันจักรี ตรงกับวันที่ 6 เมษายน ของทุกปี รัฐพิธีวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ตรงกับวันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปี

4.2) พระราชพิธี หมายถึง พิธีที่จัดขึ้นอันเกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์ เป็นพิธีหลวง ได้แก่ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก (วโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน 2539)

3.5 ภูมิปัญญาไทย

ความหมาย ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ค้นคว้า รวบรวม และจัดเก็บเป็นความรู้ ถ่ายทอดปรับปรุงจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดำรงงดงาม มีคุณค่ามีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้ ในแต่ละท้องถิ่นจะมีบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายหรือผู้รู้ในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนพึงพาธรรมชาติ โดยไม่ทำลายธรรมชาติ และสอนให้รู้จักเอื้ออาทรต่อคนอื่น ซึ่งภูมิปัญญาไทยที่ควรรู้

1) ด้านภาษา และวรรณกรรม ได้แก่ สุภาษิต คำพังเพย เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทายต่างๆ

2) ด้านประเพณี ได้แก่ กิจกรรมที่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ชุมชน โดยการแสดงออกทางประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เช่น การร่อนน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ การละเล่นพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น เช่น การละเล่นรำฟ้อนประเภทต่างๆ เซิ้ง กลองยาว เพลงอีแซว หมอลำ มโนราห์ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกัน

3) ด้านศิลปวัตถุและศิลปกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่างๆ การทำเครื่องปั้นดินเผาไปกะสลัก หนังตะลุง เป็นต้น

4) ด้านการแต่งกาย ได้แก่ การทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะและความสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

5) ด้านอาหาร ได้แก่ การจัดประดับตกแต่งอาหารให้มีความสวยงาม ด้วยการแกะสลักด้วยความประณีต การจัดเลี้ยงอาหารแบบขันโตกของทางเหนือ ด้านอาหารที่ขึ้นชื่อของไทย คือ ต้มยำกุ้ง ผัดไทย แกงเลียง ข้าวยาปักซี่ใต้ ข้าวซอย ส้มตำ เป็นต้น

6) ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ได้แก่ การทำระหัดน้ำ การประดิษฐ์กระเบื้องสำหรับตำข้าว การทำเครื่องมือจับสัตว์ เช่น แห อวน ยอ เป็นต้น

7) ด้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ การคิดรูปแบบและวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านที่สัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ เช่น รูปแบบบ้านทรงไทยโบราณ ซึ่งมีใต้ถุนสูง และหลังคามีหน้าจั่วสูง ซึ่งเหมาะกับภูมิอากาศในประเทศไทย เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก

8) ด้านสมุนไพรและการแพทย์แผนไทย ได้แก่ การคิดค้นนำส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพร นอกจากมาเป็นอาหารแล้ว ยังนำมาใช้สกัดเป็นยารักษาโรค เช่น ชิง กระชายดำ พริกไทย เป็นต้น นอกจากนี้พืชสมุนไพรยังนำมาใช้เป็นยาฆ่าแมลง เช่น เปลือก ใบและผลสะเดา ตะไคร้หอม นอกจากนี้การแพทย์แผนไทยแต่ดั้งเดิมมา มีการนวดจุดเพื่อรักษาโรคต่างๆ หรือแม้แต่ทำยาชุดัดตนเพื่อรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

4.1 ความรู้เกี่ยวกับเบื้องต้นยาเสพติด

สิ่งเสพติด หรือที่เรียกกันว่า "ยาเสพติด" ในความหมายของ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization or WHO) จะหมายถึงสิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุด จะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 ที่ใช้ในปัจจุบันได้กำหนดความหมายสิ่งเสพติดให้โทษดังนี้ สิ่งเสพติดให้โทษ หมายถึง "สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ มีอาการขาดยาเมื่อไม่ได้เสพ มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และทำให้สุขภาพทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ปัจจุบันนี้สิ่งเสพติดนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เพราะสิ่งเสพติดเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่นๆ หลายด้าน นับตั้งแต่ ตัวผู้เสพเองซึ่งจะเกิดความทุกข์ ลำบากทั้งกายและใจ และเมื่อหาเงินซื้อยาไม่ได้ก็จะก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ สร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่พี่น้อง และสังคมต้องสูญเสีย เงินทอง เสียเวลาทำมาหากิน ประเทศชาติต้องสูญเสียแรงงานและสูญเสียเงินงบประมาณในการปราบปรามและรักษาผู้ติดสิ่งเสพติด และเหตุผลที่ทำให้ สิ่งเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศอีกข้อหนึ่งคือ ปัจจุบันมีผู้ติดสิ่งเสพติดเพิ่มมากขึ้นทั้งนี้ยังไม่รวมถึงจำนวนผู้ติด บุหรี่ สุรา ยา กัญชา และได้มีผู้ให้ความหมายของยาเสพติดในลักษณะต่างๆ ดังนี้

ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เมื่อนำเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจนอกจากนี้ยังจะทำให้เกิดการเสพติดได้ หากใช้สารนั้นเป็นประจำทุกวัน หรือวันละหลายๆ ครั้ง ซึ่งลักษณะสำคัญของสารเสพติด จะทำให้เกิดอาการ และอาการแสดงต่อผู้เสพดังนี้

- 1) เกิดอาการดื้อยา หรือต้านยา และเมื่อติดแล้ว ต้องการใช้สารนั้นในปริมาณมากขึ้น
- 2) เกิดอาการขาดยา ถอนยา หรืออยากยา เมื่อใช้สารนั้นเท่าเดิม ลดลง หรือหยุดใช้
- 3) มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างรุนแรงตลอดเวลา
- 4) สุขภาพร่างกายทรุดโทรมลง เกิดโทษต่อตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น ตลอดจนสังคม และประเทศชาติ

ความหมายโดยทั่วไป ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ เป็นช่วงระยะๆ หรือนานติดต่อกันก็ตาม จะทำให้

- 1) บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว
- 2) ต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพติดเสื่อมโทรมลง
- 3) เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพ

ความหมายตามกฎหมาย ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญเช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยา เมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กลับให้รวมถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็น หรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมี ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึง ยาสำคัญประจำบ้านบางตำรับตามที่กฎหมายว่าด้วยยาที่มี ยาเสพติดให้โทษผสมอยู่

4.2 ความรู้เกี่ยวกับสารกล่อมสิ่งเสพติดและการป้องกัน

สิ่งเสพติด หมายถึง สารเคมี หรือสารใดก็ตาม ซึ่งเมื่อบุคคลเสพ หรือรับเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยการฉีด การสูบ การกิน การดม หรือวิธีอื่น ติดต่อกัน เป็นเวลานาน หรือช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะก่อให้เกิดเรื้อรัง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นแก่บุคคลผู้เสพ และแก่สังคมด้วย ทั้งจะต้องทำให้ ผู้เสพแสดงออกซึ่งลักษณะ ดังนี้

- 1) ผู้เสพมีความต้องการอย่างแรงกล้า ที่จะเสพยาชนิดนั้นๆ ต่อเนื่องกันไป และต้องแสวงหายาชนิดนั้นๆ มาเสพให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม
- 2) ผู้เสพจะต้องเพิ่มปริมาณของยาที่เคยใช้ให้มากขึ้นทุกกระยะ
- 3) ผู้เสพจะมีความปรารถนาอยากเสพยาชนิดนั้นๆ อย่างรุนแรง ระวังไม่ได้ คือมีการติดและอยากยาทั้งทาง ด้านร่างกายและจิตใจ

4.3 ประเภทของยาเสพติด

จำแนกตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท แบ่งเป็น 4 ประเภท

- 1) ประเภทกดประสาท ได้แก่ ผีนมรี ฟีน เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยากล่อมประสาท เครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ บารบิทูเรต ทุกชนิด รวมทั้งสารระเหย เช่น ทินเนอร์

แอลกอฮอล์ น้ำมันเบนซิน การเป็นต้น มักพบว่าผู้เสพติดมี ร่างกายซูบซีด ผอมเหลือง อ่อนเพลีย ฟุ้งซ่าน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

2) ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี กระต่อม โคเคน เครื่องดื่มคาเฟอีน มักพบว่าผู้เสพติด จะมีอาการ หงุดหงิด กระวนกระวาย จิตสับสน หวาดระแวง บางครั้งมีอาการคลุ้มคลั่ง หรือทำในสิ่งที่คนปกติ ไม่กล้าทำ เช่น ทำร้ายตนเอง หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

3) ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย ดี.เอ็ม.ที.และยาเค เป็นต้น ผู้เสพติดจะมีอาการประสาทหลอน ผันเพื่อง หูแว่ว ได้ยินเสียงประหลาดหรือเห็นภาพหลอนที่น่าเกลียดน่ากลัว ควบคุมตนเองไม่ได้ ในที่สุดมักป่วยเป็นโรคจิต

4) ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน คือทั้งกระตุ้นกดและหลอนประสาทร่วมกัน ผู้เสพติดมักมีอาการหวาดระแวง ความคิดสับสน เห็นภาพลวงตา หูแว่ว ควบคุมตนเองไม่ได้และป่วยเป็นโรคจิต ได้แก่ กัญชา

จำแนกตามแหล่งที่มา

1) ยาเสพติดธรรมชาติ (Natural Drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตมาจากพืช เช่น ผื่น มอร์ฟีน กระต่อม กัญชา เป็นต้น

2) ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมี เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี เป็นต้น

จำแนกตามกฎหมาย

1) พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.1) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 1 ได้แก่ เฮโรอีน แอลเอสดี แอมเฟตามีน หรือยาบ้า_ยาอี หรือยาเลิฟ

1.2) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 2 ยาเสพติดประเภทนี้สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ แต่ต้องใช้ภายใต้ การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น ได้แก่ ผื่น มอร์ฟีน โคเคน หรือโคคาอิน โคเคอิน และเมทาโดน

1.3) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 3 ยาเสพติดประเภทนี้ เป็นยาเสพติดให้โทษ ที่มียาเสพติดประเภทที่ ๒ ผสมอยู่ด้วยมีประโยชน์ทางการแพทย์ การนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น หรือเพื่อเสพติด จะมีบทลงโทษกำกับไว้ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ยาแก้ไอ ที่มีตัวยาโคเคอิน ยาแก้ท้องเสีย ที่มีฝิ่นผสมอยู่ด้วย ยาฉีดระงับปวดต่างๆ เช่น มอร์ฟีน เพทิดีน ซึ่งสกัดมาจากฝิ่น

1.4) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 4 คือสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ ๑ หรือประเภทที่ ๒ ยาเสพติดประเภทนี้ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดโรคแต่อย่างใด และมีบทลงโทษกำกับไว้ด้วย ได้แก่ น้ำยาอะเซติคแอนไฮโดรย และอะเซติลคลอไรด์ ซึ่งใช้ในการเปลี่ยน มอร์ฟีน เป็น เฮโรอีน สารคลอซูไดโอเฟครีน สามารถใช้ในการผลิตยาบ้าได้ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 12 ชนิด ที่สามารถนำมาผลิตยาอีและยาบ้าได้

1.5) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 5 เป็นยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าขายอยู่ในยาเสพติดประเภทที่ 1 ถึง 4 ได้แก่ ทุกส่วนของพืชกัญชา ทุกส่วนของพืช กระต่อม เห็ดขี้ควาย เป็นต้น

2) พ.ร.บ.วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เช่น อีเฟดรีน ป๊อกเหยีย จากสโตก

4.4 สาเหตุของการติดยาเสพติด

การติดยาเสพติดอาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจาก

- 1) ความอยากรู้อยากลอง ด้วยความคึกคะนอง เป็นส่วนใหญ่
- 2) เพื่อนชวน หรือต้องการให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน
- 3) มีความเชื่อในทางที่ผิด เช่น เชื่อว่ายาเสพติดบางชนิด อาจช่วยให้สบายใจ ลืม

ความทุกข์ หรือช่วยให้ทำงานได้มากขึ้น

4) ขาดความระมัดระวังในการใช้ยา เพราะคุณสมบัติของยา บางชนิดอาจทำให้ผู้ใช้ยาเกิดการเสพติดได้โดยไม่รู้ตัว หากใช้ยาอย่างพร่ำเพรื่อ หรือใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยขาดการแนะนำจากแพทย์ หรือเภสัชกร

- 5) สภาพแวดล้อม ถิ่นที่อยู่อาศัย มีการค้ายาเสพติด หรือมี ผู้ติดยาเสพติด
- 6) ถูกหลอกให้ใช้ยาเสพติดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- 7) เพื่อหนีปัญหา เมื่อมีปัญหาแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับตัวเองได้
- 8) อาจติดจากการเล่นการพนัน หรือเกม

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกสาเหตุการติดยาเสพติดได้ดังนี้

1) สาเหตุที่เกิดจากความรู้อย่างไม่ถึงการณ์ จำแนกตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท แบ่งเป็น 4 ประเภท

1.1) อยากรทดลอง เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นนิสัยของคนโดยทั่วไป และโดยที่ไม่คิดว่าตนจะติดสิ่งเสพติดนี้ได้ จึงไปทำการทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้น ในการทดลองใช้ครั้งแรกๆ อาจมีความรู้สึกดีหรือไม่ดีก็ตาม ถ้ายังไม่ติดสิ่งเสพติดนั้น ก็อาจประมาณ ไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้นอีก จนใจที่สุดก็ติดสิ่งเสพติดนั้น หรือถ้าไปทดลองใช้สิ่งเสพติดบางชนิด เช่น เฮโรอีน แม้จะเสพเพียงครั้งเดียว ก็อาจทำให้ติดได้

1.2) ความคึกคะนอง คนบางคนมีความคึกคะนอง ชอบพูดอวดเก่งเป็นนิสัย โดยเฉพาะวัยรุ่นมักจะมีนิสัยดังกล่าว คนพวกนี้อาจแสดงความเก่งกล้าของตน ในกลุ่มเพื่อนโดยการแสดงการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆ เพราะเห็นแก่ความสนุกสนาน ตื่นเต้น และให้เพื่อนฝูงยอมรับว่าตนเก่ง โดยมีได้คำนึง ถึงผลเสียหาย หรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังแต่อย่างไร ในที่สุดตนเองก็กลายเป็นคนติดสิ่งเสพติดนั้น

1.3) การชักชวนของคนอื่น อาจเกิดจากการเชื่อตามคำชักชวนโฆษณาของผู้ขายสินค้าที่เป็นสิ่งเสพติดบางชนิด เช่น ยากระตุ้นประสาทต่างๆ ยาขยัน ยาม้า ยาบ้า เป็นต้น โดยผู้ขายโฆษณาสรรพคุณของสิ่งเสพติดนั้นว่ามีคุณภาพดีสารพัดอย่างเช่น ทำให้มีกำลังวังชา ทำให้มีจิตใจแจ่มใส ทำให้มีความสุข ทำให้มีสติปัญญาดี สามารถรักษาโรคได้บางชนิด เป็นต้น ผู้ที่เชื่อคำชักชวนโฆษณาดังกล่าวจึงไปซื้อตามคำชักชวนของเพื่อนฝูง ซึ่งโดยมากเป็นพวกที่ติดสิ่งเสพติดนั้นอยู่แล้ว ด้วยความเกรงใจเพื่อน หรือเชื่อเพื่อน หรือต้องการแสดงว่าตนเป็นพวกเดียวกับเพื่อน จึงใช้สิ่งเสพติดนั้น

2) สาเหตุที่เกิดจากการถูกหลอกลวง ปัจจุบันนี้มีผู้ขายสินค้าประเภทอาหาร ขนม หรือเครื่องดื่มบางรายใช้สิ่งเสพติดผสมลงในสินค้าที่ขาย เพื่อให้ผู้ซื้อสินค้านั้นไปรับประทานเกิดการติด อยากรมาซื้อไปรับประทานอีก ซึ่งในกรณีนี้ ผู้ซื้ออาหารนั้นมารับประทาน จะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเอง

เกิดการติดสิ่งเสพติดขึ้นแล้วรู้แต่เพียงว่าอยากรับประทานอาหาร ขนม หรือเครื่องดื่มที่ซื้อจากร้านนั้นๆ กว่าจจะทราบก็ต่อเมื่อตนเองรู้สึกผิดสังเกตต่อความต้องการจะซื้ออาหารจากร้านนั้นมารับประทาน หรือต่อเมื่อมีอาการเสพติดรุนแรง และมีสุขภาพเสื่อมลง

3) สาเหตุที่เกิดจากความเจ็บป่วย

3.1) คนที่มีอาการเจ็บป่วยทางกายเกิดขึ้นเพราะสาเหตุต่างๆ เช่น ได้รับบาดเจ็บรุนแรง เป็นแผลเรื้อรัง มีความเจ็บปวดอยู่เป็นประจำ เป็นโรคประจำตัวบางอย่าง เป็นต้น ทำให้ได้รับทุกข์ทรมานมาก หรือเป็นประจำ จึงพยายามแสวงหาวิธีที่จะช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทรมานนั้นซึ่งวิธีหนึ่งที่ทำได้ง่ายคือ การรับประทานยาที่มีฤทธิ์ระงับอาการเจ็บปวดนั้นได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นการรักษาที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วย เพียงแต่ระงับอาการเจ็บปวดให้หมดไปหรือลดน้อยลงได้ชั่วคราว เมื่อฤทธิ์ยาหมดไปก็จะกลับเจ็บปวดใหม่ ผู้ป่วยก็จะใช้ยานั้นอีก เมื่อทำเช่นนี้ไปนานๆ เกิดอาการติดยานั้นขึ้น

3.2) ผู้ที่มีจิตใจไม่เป็นปกติ เช่น มีความวิตก กังวล เครียด มีความผิดหวังในชีวิต มีความเศร้าสลดเสียใจ เป็นต้น ทำให้สภาวะจิตใจไม่เป็นปกติจนเกิดการป่วยทางจิตขึ้น จึงพยายามหาหรือสิ่งเสพติดที่มีฤทธิ์สามารถคลายความเครียดจากทางจิตได้ชั่วคราวหนึ่งมารับประทาน แต่ไม่ได้รักษาที่ต้นเหตุเมื่อยาหมดฤทธิ์ จิตใจก็จะกลับเครียดอีก และผู้ป่วยก็จะเสพติด ถ้าทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ก็จะทำให้ผู้นั้นติดยาเสพติดในที่สุด

3.3) การไปซื้อยามารับประทานเองโดยไม่ทราบสรรพคุณยาที่แท้จริงขนาดยาที่ควรรับประทาน การรับประทานยาเกินจำนวนกว่าที่แพทย์ได้สั่งไว้ การรับประทานยาบางชนิดมากเกินไปขนาด หรือรับประทานติดต่อกันนานๆ บางครั้งอาจมีอาการถึงตายได้ หรือบางครั้งทำให้เกิดการเสพติดยานั้นได้

4) สาเหตุอื่นๆ เช่น การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือใกล้แหล่งผลิต หรือเป็นผู้ขายหรือผู้ผลิตเอง จึงทำให้มีโอกาสติดสิ่งเสพติดให้โทษนั้นมากกว่าคนทั่วไป เมื่อมีเพื่อนสนิทหรือพี่น้องที่ติดสิ่งเสพติดอยู่ ผู้นั้นย่อมได้เห็นวิธีการเสพ ของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด รวมทั้งได้เห็นพฤติกรรมต่างๆ ของเขาด้วย และยังอาจได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากผู้เสพติดด้วย จึงมีโอกาสติดได้

4.1) คนบางคนอยู่ในสภาพที่มีปัญหา เช่น ว่างาน ยากจน ค่าใช้จ่ายเพิ่มโดยมีรายได้ลดลง หรือคงที่มีหนี้สินมาก ฯลฯ เมื่อแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้ก็หันไปใช้สิ่งเสพติดช่วยผ่อนคลายความรู้สึก ในความทุกข์ยากต่างเหล่านี้ แม้จะรู้ว่าเป็นชั่วครู่ช่วยยามก็ตาม เช่น กลุ่มใจที่เป็นหนี้คนอื่นก็ไปกินเหล้า หรือสุบักญาให้เมาเพื่อที่จะได้ลืมเรื่องหนี้สิน บางคนต้องการรายได้เพิ่มขึ้น โดยพยายามทำงานให้หนัก และมากขึ้นทั้งๆ ที่ร่างกายอ่อนเพลียมากจึงรับประทานยากระตุ้นประสาทเพื่อให้สามารถทำงานต่อไปได้ เป็นต้น ถ้าทำอยู่เป็นประจำทำให้ติดสิ่งเสพติดนั้นได้

4.2) การเลียนแบบ การที่ไปเห็นผู้ที่ตนสนิทสนมรักใคร่หรือเพื่อน จึงเห็นว่า เป็นสิ่งน่าลอง เป็นสิ่งโก้เก๋ เป็นสิ่งแสดงความเป็นพวกเดียวกัน จึงไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้นจนติด

4.3) คนบางคนมีความผิดหวังในชีวิตตนเอง ผิดหวังในชีวิตครอบครัว หรือผิดหวังในชีวิตสังคม เพื่อเป็นการประชดตนเองหรือคนอื่น จึงไปใช้สิ่งเสพติดจนติด ทั้งๆ ที่ทราบว่า เป็นสิ่งไม่ดี ก็ตาม

4.5 การสังเกตผู้ติดยาเสพติด

ยาเสพติดเมื่อเกิดการเสพติดแล้ว จะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้ลักษณะและความประพฤติของผู้เสพเปลี่ยนไป จากเดิมที่อาจสังเกตพบได้ คือ

- 1) ร่างกายทรุดโทรม ชูบผอม
- 2) อารมณ์ฉุนเฉียว หรือเจียบขี้ริมผิปกติ จึงมักพบผู้เสพติดชอบทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายผู้อื่นหรือในทางกลับกัน บางคนอาจชอบแยกตัว อยู่คนเดียวและหนีออกจากพรรคพวกเพื่อนฝูง
- 3) ถ้าผู้เสพเป็นนักเรียน มักพบว่า ผลการเรียนแยลง ถ้าเป็นคน ทำงาน มักพบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานลดลงหรือไม่ยอมทำงานเลย
- 4) ใส่เสื้อแขนยาวตลอดเวลา เพื่อปกปิดรอยเข็มที่ฉีดยาตรงท้องแขนด้านใน หรือรอยกรีดตรงต้นแขนด้านใน
- 5) ติดต่อกับเพื่อนแปลกๆใหม่ๆซึ่งมีพฤติกรรมผิปกติ
- 6) ขอเงินจากผู้ปกครองเพิ่ม หรือยืมเงินจากเพื่อนฝูงเสมอเพื่อนำไปซื้อยาเสพติด
- 7) ขโมย ปล้น ฉกชิง วิ่งราว เพื่อหาเงินไปซื้อยาเสพติด
- 8) ผู้ติดยาเสพติดบางชนิด เช่น เฮโรอีน จะมีอาการอยากยาบางคนจะมีอาการรุนแรงถึงขั้นลงแดง

อย่างไรก็ตาม อาการดังกล่าวข้างต้น ไม่จำเป็นต้องเป็นผลมาจากการติดยาเสพติดเสมอไป อาจเกิดจากความผิปกติในเรื่องอื่นก็ได้ เมื่อสงสัยว่า ผู้ใด ติดยาเสพติด จึงควรใช้การซักถามอย่างตรงไปตรงมา ด้วยท่าทีที่เป็นมิตร พร้อมทั้งจะให้ช่วยเหลือ ผู้ที่ติดยาส่วนใหญ่ รู้ว่าการใช้ยาเสพติดเป็นเรื่องไม่ดี หลายรายเคยมีความคิดที่จะเลิกแต่ทำไม่สำเร็จ การถามด้วยท่าทีที่เป็นมิตร จึง เป็นการช่วยให้ผู้เสพได้พูด ตามความจริง คำถามที่ใช้ไม่ควร ถามว่าติดหรือไม่ แต่ควรถามพฤติกรรมการใช้ อาทิถามว่าเคยใช้หรือไม่ ครั้งสุดท้ายที่ใช้เมื่อไหร่ ฯลฯ

นอกจากนี้ยังได้มีบทสรุปเกี่ยวกับสาเหตุสำคัญที่ทำให้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่นคือ

- 1) จากการถูกชักชวน การถูกชักชวนนี้อาจจะเกิดจากเพื่อนสนิทที่กำลังติดยาอยู่ และอยากจะให้เพื่อนลองบ้าง ปัญหานี้มัก จะเกิดกับเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว ขาดความอบอุ่นใจแตก เอาเพื่อนเป็นที่พึ่ง นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในแหล่งที่มีการซื้อขายยาเสพติดก็อาจได้รับการชักจูงคุณภาพของยาเสพติดที่ดีต่างๆ นานา เช่น อาจ จะบอกว่าเมื่อเสพแล้วจะทำให้ปลอดโปร่งเหมาะแก่การเรียน การทำงาน การชักจูงดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ถูกชักจูง กำลังมึนเมาสุราเที่ยวเตร่กัน จึงทำให้เกิดการติดยาได้
- 2) จากการอยากทดลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากจะรู้สึกรสชาติ อยากสัมผัส โดยคิดว่าคงจะไม่ติดง่ายๆ แต่เมื่อทดลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติด เพราะยาเสพติดในปัจจุบัน เช่น เฮโรอีน จะติดง่ายมากแม้เสพเพียงครั้งหรือสองครั้งก็จะติดแล้ว
- 3) จากการถูกหลอกลวง ยาเสพติดมีรูปแบบต่างๆ มากมาย ผู้ถูกหลอกลวงไม่ทราบ ว่าสิ่งที่ตนได้กินเข้าไปนั้นเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรง คิดว่าเป็นยาธรรมดาไม่มีพิษร้ายแรงอะไรตามที่ผู้หลอกลวงแนะนำ ผลสุดท้ายกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดไป

4) เหตุทางกาย ความเจ็บป่วยทางกาย เช่น ต้องถูกผ่าตัดหรือเป็นโรคปวดศีรษะ เป็นหิดเป็นโรคประสาท ได้รับความทรมานทางกายมากผู้ป่วยต้องการบรรเทา พยายามช่วยตัวเองมานานแต่ก็ไม่หาย จึงหันเข้าหายาเสพติดจนติดยาในที่สุด

5) จากความคึกคะนอง บุคคลประเภทนี้คิดว่าตัวเองเป็นคนเก่งอยากลอง ซึ่งรู้แก่ว่ายาเสพติดให้โทษเป็นสิ่งไม่ดี แต่ด้วย ความที่คึกคะนองเป็นวัยรุ่นไม่เกรงกลัวอะไร ต้องการแสดงความเด่นดังवादเพื่อนว่าข้านี้คือพระเอก ขาดความยั้งคิดจึงเสพยา เสพติดและติดยาในที่สุด

6) จากสิ่งแวดล้อม เช่น สถานที่อยู่อาศัยแออัด เป็นแหล่งสลัม หรือเป็นแหล่งที่มีการเสพยาและค้ายาเสพติด ภาวะทางเศรษฐกิจบีบคั้นจิตใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจ ผลักดันให้ผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว บางคนหันมาพึ่งยา เสพติด โดยคิดว่าจะช่วยให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาพต่างๆ ที่คับข้องใจเหล่านั้นได้

4.6 โทษและพิษภัยของสารเสพติด

เนื่องด้วยพิษภัยหรือโทษของสารเสพติดที่เกิดขึ้นแก่ผู้หลงผิดไปเสพยาเหล่านี้เข้า ซึ่งเป็นโทษที่มองไม่เห็นชัด เปรียบเสมือนเป็นฆาตกรเงียบ ที่ทำลายชีวิตบุคคลเหล่านั้นลงไปทุกวัน ก่อปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ก่อความเสื่อมโทรมให้แก่สังคมและบ้านเมืองอย่างร้ายแรง เพราะสารเสพติดทุกประเภทที่มีฤทธิ์เป็นอันตรายต่อร่างกายในระบบประสาท สมอง ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการของร่างกายและชีวิตมนุษย์ การติดสารเสพติดเหล่านั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรเกิดขึ้นแก่ร่างกายเลย แต่กลับจะเกิดโรคและพิษร้ายต่างๆ จนอาจทำให้เสียชีวิต หรือเกิดโทษและอันตรายต่อครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคม และชุมชนต่างๆ ต่อไปได้อีกมาก

1) โทษทางร่างกาย และจิตใจ

1.1) สารเสพติดจะให้โทษโดยทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายเสื่อมโทรม พิษภัยของสารเสพติดจะทำลายประสาท สมอง ทำให้สมรรถภาพเสื่อมลง มีอารมณ์ จิตใจไม่ปกติ เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น วิตกกังวล เลื่อนลอยหรือฟุ้งซ่าน ทำงานไม่ได้ อยู่ในภาวะมึนเมาตลอดเวลา อาจเป็นโรคจิตได้ง่าย

1.2) ด้านบุคลิกภาพจะเสียหาย ขาดความสนใจในตนเองทั้งความประพฤติ ความสะอาดและสติสัมปชัญญะ มีอาการปฏิกิริยาแปลกๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

1.3) สภาพร่างกายของผู้เสพยาจะอ่อนเพลีย ชูบชืด หมดเรี่ยวแรง ขาดความกระปรี้กระเปร่าและเกียจคร้าน เฉื่อยชา เพราะกินไม่ได้ นอนไม่หลับ ปล่อยเนื้อ ปล่อยตัวสกปรก ความเคลื่อนไหวของร่างกายและกล้ามเนื้อต่างๆ ผิดปกติ

1.4) ทำลายสุขภาพของผู้ติดสารเสพติดให้ทรุดโทรมทุกขณะ เพราะระบบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายถูกพิษยาทำให้เสื่อมลง น้ำหนักตัวลด ผิวคล้ำซีด เลือดจางผอมลงทุกวัน

1.5) เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย เพราะความต้านทานโรคน้อยกว่าปกติ ทำให้เกิดโรคหรือเจ็บไข้ได้ง่าย และเมื่อเกิดแล้วจะมีความรุนแรงมาก รักษาหายได้ยาก

1.6) อาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย สาเหตุเพราะระบบการควบคุมกล้ามเนื้อและประสาทบกพร่อง ใจลอย ทำงานด้วยความประมาท และเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา

1.7) เกิดโทษที่รุนแรงมาก คือ จะเกิดอาการคลุ้มคลั่ง ถึงขั้นอาละวาด เมื่อหิว ยาเสพติดและหายาไม่ทัน เริ่มด้วยอาการนอนไม่หลับ น้ำตาไหล เหงื่อออก ท้องเดิน อาเจียน กล้ามเนื้อ กระตุก กระวนกระวาย และในที่สุดจะมีการเหมือนคนบ้า เป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรม

2) โทษพิษภัยต่อครอบครัว

2.1) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และญาติพี่น้องจะหมดสิ้นไป ไม่สนใจที่จะดูแลครอบครัว

2.2) ทำให้สูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง ที่จะต้องหามาซื้อสารเสพติด จนจะไม่มีใช้จ่ายอย่างอื่น และต้องเสียเงินรักษาตัวเอง

2.3) ทำงานไม่ได้ขาดหลักประกันของครอบครัว และนายจ้างหมดความไว้วางใจ

2.4) สูญเสียสมรรถภาพในการหาเลี้ยงครอบครัว นำความหายนะมาสู่ครอบครัว และญาติพี่น้อง

4.7 การป้องกันยาเสพติด

1) ป้องกันตนเอง ไม่ทดลองยาเสพติดทุกชนิด และพยายามปลีกตัวออกจาก บุคคลหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ถ้ามีปัญหาหรือไม่สบายใจ อย่าเก็บไว้คนเดียว ควรปรึกษาพ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ เล่นกีฬาหรือทำงานอดิเรกต่างๆ ตามความสนใจและความถนัด ระวังระวังในการใช้ยาต่างๆ และศึกษาให้เข้าใจถึงโทษภัยของยาเสพติด

2) ป้องกันครอบครัว ควรสอดส่องดูแลเด็ก และบุคคลในครอบครัวอย่าให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบรมสั่งสอนให้รู้ถึงโทษภัยของยาเสพติด ดูแลเรื่องการคบเพื่อน คอยส่งเสริมให้เขารู้จักใช้เวลาในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น การทำงานบ้าน เล่นกีฬา ฯลฯ เพื่อป้องกันมิให้เด็กหันเหไปสนใจในยาเสพติด สิ่งสำคัญก็คือทุกคนในครอบครัวควรสร้างความรัก ความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

3) ป้องกันชุมชน หากพบผู้ติดยาเสพติดควรช่วยเหลือแนะนำให้เข้ารับการบำบัดรักษาโดยเร็ว โดยกฎหมายจะยกเว้นโทษให้ผู้ที่สมัครเข้าขอรับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติด ก่อนที่ความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ และเมื่อรู้ว่าใครกระทำความผิดฐานนำเข้าสู่ออก หรือจำหน่ายยาเสพติด ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศุลกากร หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตน และ เพื่อยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการ ติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนมาก และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใดการสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และ

สังคมจะนำมาซึ่งความสับสนซับซ้อน หรือความสับสนต่างๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่เข้าใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น จึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว (ยุพดี จิตกุลเจริญ, 2537)

ข่าวสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ชาร์ลส์ เค. อัทกิน (Charles k. Atkin, 1973) ได้กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีเหตุากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

อย่างไรก็ตาม บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านมาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน ดังนั้น ข่าวสารที่หลั่งไหลผ่านเข้ามาไปยังบุคคลจากช่องทางต่างๆ นั้น มักจะถูกคัดเลือกตลอดเวลา ข่าวสารที่น่าสนใจ มีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการสื่อสาร (กิตติมา สุรสนธิ, 2533)

การเลือกสรรข่าวสารของบุคคลเป็นสิ่งที่อธิบายถึงพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของแต่ละบุคคลว่าความแตกต่างกันทางสภาพส่วนบุคคลหรือสภาพจิตวิทยามีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร โดยมีกระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ที่แตกต่างกัน

โจเซฟ ที. แคลปเปอร์ (Klapper, J.T., 1960) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การกลั่นกรอง 4 ขั้นตอนลำดับดังต่อไปนี้

1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่นการเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนเรานั้นก็ต่างกัน บางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่าน ก็จะชอบฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือ ทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนารมณ์ของ ผู้ส่งสารเสมอไปเพราะคนเรามักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไปยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าพอใจของแต่ละบุคคลด้วย

4) การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทักษะ ฯลฯ ของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไป ถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้งกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกนึกคิด ทักษะ ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป ส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ไม่สบายใจขึ้น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น ทอดด์ ฮันท์ และเบรนท์ ดี รูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993 อ้างถึงในประมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ดังนี้

1) ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์คือความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ ฯลฯ

2) ทักษะและค่านิยม (Attitude and Values) ทักษะ คือความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่างๆ ส่วนค่านิยม คือหลักพื้นฐานที่เรายึดถือเป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมและคนซึ่งทักษะและค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำ

3) เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่างๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

4) ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมทั้งความสามารถด้านภาษามีอิทธิพลต่อเราในการที่จะเลือกรับข่าวสาร เลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้

5) การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6) สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

7) สถานะ (Context) สถานะในที่นี้หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์การสื่อสารสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วย มีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

8) ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่งสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ส่วนขวัญเรือน กิติวัฒน์ (2531) มีความเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีการ เปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันคือ

1) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดว่าคนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพ แวดล้อมที่แตกต่างไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับ สติปัญญา ความคิด ทักษะคติ ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การสนใจ

2) ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใดๆ ก็ตาม นั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร เชื่อว่าลักษณะต่างๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm, 1973) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคลดังนี้

1) ประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน

2) การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหาเพื่อตอบสนอง

จุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่งอย่างใด

3) ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน

4) การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสาร

5) ความสามารถในการรับสาร ซึ่งเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้ พฤติกรรม การเปิดรับสารแตกต่างกัน

6) บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และ พฤติกรรมของผู้รับสาร

7) อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้เข้าใจความหมายของ ข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้

8) ทักษะคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือ ข่าวสาร ที่ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น

วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Scharm) กล่าวถึงหลักการทั่วไปของการเลือกความสำคัญของข่าวสารว่าขึ้นอยู่กับการใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least effect) และผลที่จะได้ (Promise of reward) ซึ่งอยู่ในรูปของสูตรการเลือกรับข่าวสารดังนี้

การเลือกรับข่าวสาร	=	$\frac{\text{สิ่งตอบแทนที่คาดหวัง}}{\text{ความพยายามที่ต้องใช้}}$
--------------------	---	---

จากสูตรนี้จะเห็นได้ว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อย เช่น ข่าวสารต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัว สามารถเลือกรับได้ง่ายและมีสาระประโยชน์ต่อตนเอง ในการเลือกนั้น อาจมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น ประสบการณ์ต่างกัน ความสามารถในการประเมินสาระประโยชน์ของ ข่าวสาร ตลอดจนสภาวะทางสังคมและจิตใจของแต่ละคนด้วย

สำหรับความหมายของการเปิดรับข่าวสารนั้น แซมมวล เบคเกอร์ (Samuel L. Becker, 1972) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสารโดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารคือ

1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือ บุคคลที่จะแสวงหา ข้อมูล เมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่วไป

2) การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับ ข่าวสาร เพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ สนใจ หากมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ ความเอาใจใส่อ่านหรือดูหรือฟังเป็นพิเศษ

3) การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลที่จะ เปิดรับข่าวสารเพราะต้องการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

สำหรับเหตุผลในการที่มนุษย์เลือกสนใจหรือตั้งใจรับข่าวสารอย่างไรจากสื่อใดนั้นมี นักวิชาการหลายท่านที่มีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

ไฟรีดสัน (Friedson) ไรลีย์ (Riley) และฟลาวเวอร์แมน (Flowerman, 1951) มีความเห็นแนวเดียวกันว่า แรงจูงใจที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของสมาชิก ภายในสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วย กำหนดความสนใจเปิดรับสื่อจากสื่อต่างๆ ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เมอร์ตัน (Merton) ไรท์ (Wright) และวาบเลส (Waples) เรียกว่า “พฤติกรรมในการแสวงหา ข่าวสาร” นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้นย่อม เป็นไปตามบทบาทและสถานภาพทางสังคมของผู้รับสารก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนาซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ในเรื่องของวัตถุประสงค์ของการเลือกรับข่าวสาร หรือการบริโภคข่าวสารของผู้รับสาร นั้น สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการเลือกเปิดรับข่าวสารไว้ 4 ประการ คือ

1) เพื่อการรับรู้ (Cognition) คือผู้รับสารต้องการสารสนเทศ (Information) เพื่อ สนองต่อความต้องการและความอยากรู้

2) เพื่อความหลากหลาย (Diversions) เช่น การเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความ เร้าใจ ตื่นเต้น สนุกสนาน รวมทั้งการพักผ่อน

3) เพื่ออรรถประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง การต้องการสร้างความคุ้นเคยหรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นการใช้ภาษาร่วมสมัย เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำหรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

4) การผลละสังคม (Withdrawal) เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อ เพื่อ หลีกเลี่ยงงานประจำหรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

แม็คคอมบ์ และ เบคเกอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้ให้แนวคิดที่ว่าโดยทั่วไปบุคคลแต่ละคนมีการเปิดรับข่าวสาร หรือการเปิดรับสื่อ เพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ

1) เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ (Surveillance) บุคคลสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวจากการเปิดรับข่าวสาร ทำให้คนเป็นที่ทันเหตุการณ์ทันสมัย

2) เพื่อการตัดสินใจ (Decision) การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะ หรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัว เพื่อการตัดสินใจโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิตประจำวัน

3) เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) บุคคลสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้

4) เพื่อการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบๆ ตัว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน และมีความต้องการในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันนั้น แต่โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะทำการเปิดรับข่าวสารอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่าการบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย เปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้โดยการเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการ หรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป

2) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยสื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างกันโรเจอร์สและชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) กล่าวว่าในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดเกิดการยอมรับสารนั้นควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์อย่างมากในกรณีที่มีผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น ซึ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (เสถียร เขยประทับ, 2525)

2.1) การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโนมน้าวใจกับประชนโดยตรง

2.2) การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) โดยกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เพราะเมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจในทางนั้นด้วย

3) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ โดยสื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมา โดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม (ประมวศตเวทีน 2532) ตัวอย่างของ สื่อเฉพาะกิจเช่น จุลสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ใบปลิว คู่มือ นิทรรศการ เป็นต้น ดังนั้น การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจนี้ ผู้รับสารจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง

6. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้ (Perception) หมายถึง การแปลความหมายจากการสัมผัส โดยเริ่มตั้งแต่การมีสิ่งเข้ามา กระทับกับอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า และส่งกระแสประสาท ไปยังสมอง เพื่อการแปลความกระบวนการของการรับรู้ (Process) เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่างเรื่องความเข้าใจ การคิด การรู้สึก (Sensing) ความจำ (Memory) การเรียนรู้ (Learning) การตัดสินใจ (Decision making)

Sensing -----> Memory -----> Learning -----> Decision making

กระบวนการของการรับรู้ เกิดขึ้นเป็นลำดับดังนี้

สิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานการณ์ มาเร้าอินทรีย์ ทำให้เกิดการสัมผัส (Sensation) และเมื่อเกิดการสัมผัสบุคคล จะเกิดมีอาการแปล การสัมผัสและมีเจตนา (Conation) ที่จะแปลสัมผัสนั้น การแปลสัมผัส จะเกิดขึ้นในสมอง ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ เช่น การที่เราได้ยินเสียงดัง ปัง ปังๆ สมองจะแปลเสียงดังปัง ปัง โดยเปรียบเทียบกับเสียง ที่เคยได้ยินว่าเป็น เสียงของอะไร เสียงปืน เสียงระเบิด เสียงพลุ เสียงประทัด เสียงของท่อไอเสียรถ เสียงเครื่องยนต์ระเบิด หรือเสียงอะไร ในขณะที่เปรียบเทียบ จิตต้องมีเจตนา ปนอยู่ ทำให้เกิดแปลความหมาย และต่อไปก็รู้ว่า เสียงที่ได้ยินนั้นคือ เสียงอะไร อาจเป็นเสียงปืน เพราะบุคคลจะแปลความหมายได้ ถ้าบุคคลเคย มีประสบการณ์ ในเสียงปืนมาก่อน และอาจแปลได้ว่า ปืนที่ดังเป็นปืนชนิดใด ถ้าเขาเป็นตำรวจ จากตัวอย่างข้างต้นนี้ เราอาจสรุป กระบวนการรับรู้ จะเกิดได้จะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) มีสิ่งเร้า (Stimulus) ที่จะทำให้เกิด การรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมรอบกาย ที่เป็น คน สัตว์ และสิ่งของ

2) ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสัมผัส เช่น ตาหู หนุ่ฟัง จมูกได้กลิ่น ลิ้นรู้รส และผิวหนังรู้ร้อนหนาว

3) ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่เราสัมผัส

4) การแปลความหมายของสิ่งที่เราสัมผัส สิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้วย่อมจะอยู่ในความทรงจำของสมอง เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า สมองก็จะทำหน้าที่ทบทวนกับความรู้ที่มีอยู่เดิมว่า สิ่งเร้า นั้นคืออะไร

เมื่อมนุษย์เราถูกเร้าโดยสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensation) โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา ทำหน้าที่ดูคือ มองเห็น หูทำหน้าที่ฟังคือ ได้ยิน ลิ้นทำหน้าที่รู้รส จมูก ทำหน้าที่ดมคือได้กลิ่น ผิวหนังทำหน้าที่สัมผัสคือรู้สึกได้อย่างถูกต้อง กระบวนการรับรู้ก็สมบูรณ์ แต่จริงๆ แล้วยังมีการสัมผัสภายในอีก 3 อย่างด้วยที่จะช่วยให้เรารับสัมผัสสิ่งต่างๆ

Schiffman; & Kanuk (1991 อ้างถึงในสุภาดา วัฒนสุข, 2551) กล่าวว่า การรับรู้ (perception) หมายถึง “กระบวนการที่บุคคลแต่ละคนมีการเลือก การประมวลและการตีความ เกี่ยวกับตัวกระตุ้นออกมาให้ความหมายและได้ภาพของโลกที่มีเนื้อหา

Kerin, Hertley; & Rudelius (2004 อ้างถึงในสุภาดา วัฒนสุข, 2551) กล่าวว่า การรับรู้ (perception) หมายถึง วิธีการที่บุคคลมองสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวบุคคล 2 คน ซึ่งได้รับสิ่งกระตุ้นอย่างเดียวกัน เจือปนไข้อย่างเดียวกัน จะแสดงการรู้จัก การเลือก การจัดระเบียบ และการตีความหมาย แตกต่างกัน การรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ (Needs) ค่านิยม (Values) และความคาดหวัง (Expectation) อิทธิพลของแต่ละตัวแปรเหล่านี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและมีความสำคัญต่อการตลาด นักการตลาดจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดพื้นฐานขอ กระบวนการรับรู้ของบุคคล เพื่อจัดสิ่งกระตุ้นที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมผู้บริโภคที่ทำการตลาดต้องการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการ ซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร (Selects) จัดระเบียบ (Organizes) และตีความ (Interprets) เกี่ยวกับสิ่งกระตุ้น (Stimulus) โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อสร้างภาพที่มีความหมายออกมา

6.2 องค์ประกอบในการรับรู้ (Perceptual Component)

1) ขีดขั้นการรับรู้ระดับต่ำสุดที่บุคคลรับรู้ได้ (The absolute threshold) หมายถึง ระดับต่ำสุดซึ่งแต่ละบุคคลสามารถสัมผัสความรู้สึกได้เมื่อได้รับสิ่งกระตุ้น หรือเป็นระดับที่ทำให้บุคคลรับรู้ในบางสิ่งได้ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่ทำให้บุคคลจะมองเห็นข้อแตกต่าง

2) ขีดขั้นความแตกต่าง (The differential threshold) หมายถึง ความแตกต่างที่น้อยที่สุดที่สามารถทำให้ผู้บริโภครับรู้ได้ กฎนี้สามารถนำมาใช้กับการตั้งราคาสินค้าได้ เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง

3) ระดับขั้นของการรับรู้ที่ผู้บริโภครับรู้ได้ (Thresholds of Awareness) เป็นขีดขั้นของการรับรู้ หมายถึง ระดับต่ำสุด (Lower Threshold) เป็นจุดที่ตัวกระตุ้นไม่มีความรุนแรงพอที่จะสังเกต ระดับสูงสุด (Upper Threshold) จุดที่เหนือจุดนี้ถ้ามีการเพิ่มการกระตุ้น จะไม่มีผลต่อการตอบสนองที่เพิ่มขึ้น และการรับรู้ที่แตกต่างกับผู้ที่ผู้บริโภครับรู้ได้ (Difference Threshold) จำนวนการเพิ่มการกระตุ้นที่น้อยที่สุดจะสามารถสังเกตเห็นได้

4) การรับรู้ถึงตัวกระตุ้นโดยไม่รู้สึกตัว (Subliminal Perception) เป็นการรับรู้ที่ถูกกระตุ้นในระดับที่ต่ำกว่าระดับของการรู้สึกตัว มีด้วยกัน 3 แบบ คือ

- 4.1) การนำเสนอแบบสั้น ด้วยตัวกระตุ้นเป็นภาพ
- 4.2) การพูด หรือเร่งคำพูดข้อความด้วยระดับเสียงต่ำในการได้ยิน
- 4.3) การซ่อนภาพ

7. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

7.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นระบบคงที่คงทนในการประเมินผลทั้งทางด้านบวกหรือด้านลบเป็นความรู้สึกทางอารมณ์ และเป็นแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านสิ่งต่างๆ ในสังคม (Krech Crutchfield & Ballachey. 1962)

พงศ์ หรดาล (2540) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ท่าที ความคิดเห็นและพฤติกรรมของคนที่มิต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร องค์กร หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ โดยการแสดงออกในลักษณะของความรู้สึกหรือท่าทีการยอมรับหรือปฏิเสธ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นเรื่องของความชอบความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความพึงใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเกิดขึ้นเมื่อรับรู้ หรือประมวลผลต่อความคิด และปฏิกิริยาในใจ ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นพฤติกรรมภายนอกที่อาจสังเกตได้ หรือพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย แต่มีความโน้มเอียงที่จะเป็นพฤติกรรมภายในมากกว่าพฤติกรรมภายนอก

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ การประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบ ในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนคนหนึ่ง เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ทัศนคติไม่ใช่สิ่งเดียวกับค่านิยม เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่เราเห็นคุณค่า แต่ทัศนคติเป็นความรู้สึกด้านอารมณ์ (พอใจหรือไม่พอใจ) แต่ทั้ง 2 อย่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน หรือหมายถึงความรู้สึก ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อม ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามภาระผูกพันต่อองค์กรและเชื่อว่าความรู้สึกนี้จะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ทัศนคติเป็นพลังอย่างหนึ่งที่มองไม่เห็นเช่นเดียวกับสัญชาตญาณหรือแรงจูงใจ แต่เป็นพลังที่ซึ่งสามารถผลักดันการกระทำบางอย่างที่สอดคล้องกับความรู้สึกของทัศนคติ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติคือท่าทีหรือแนวโน้มของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มคน หรือสิ่งของก็ได้ โดยมีความรู้สึกหรือความเชื่อพื้นฐาน

7.2 การเกิดทัศนคติ

Gordon W. Allport (1967) ได้ให้ความคิดเห็นที่ว่าทัศนคติอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่างๆ ดังนี้

1) เกิดจากการเรียนรู้ เด็กเกิดใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับ วัฒนธรรม และประเพณีจากบิดามารดาทั้งโดยตรงและทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้วรับมาปฏิบัติตามต่อไป

2) เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างคือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็กจะมีการกระทำที่แตกต่างกัน

3) เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนมีทัศนคติไม่ดีต่อครู เพราะเคยตำหนิตน แต่บางคนมีทัศนคติที่ดีต่อครูคนเดียวกันนั้น เพราะเคยชมเชยตนเสมอ

4) เกิดจากการเลียนแบบหรือรับเอาทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจรับทัศนคติของบิดามารดาหรือครูที่ตนนิยมชมชอบมาเป็นทัศนคติของตนได้

ถวิล ธาราโชน (2532) กล่าวว่า การเกิดทัศนคติมีปัจจัย 4 ประการ คือ

1) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้พบกับเหตุการณ์นั้นมาด้วยตัวของเขาเอง และการไปพบนั้นทำให้เกิดความฝังใจกลายเป็นทัศนคติในทางที่ดีต่อเขาในทางตรงกันข้ามถ้าเราได้รับการลงโทษ หรือได้รับการคับข้องใจเราก็จะไม่ชอบเขา และอาจมีทัศนคติไปในทางที่ไม่ดีต่อเขาได้

2) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยปกติในชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคมอยู่แล้ว จากการเกี่ยวข้องติดต่อกันทำให้เรารับทัศนคติหลายๆ อย่างเข้าไว้ด้วยกันโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะการเกี่ยวข้องนั้นจะอยู่ในลักษณะที่ไม่มีแบบแผน โดยมากจะเป็นกลุ่มครอบครัว วงศ์เครือญาติ หรือผู้ที่สนิทสนมกัน

3) รูปแบบ (Models) มีบ่อยครั้งที่ทัศนคติ พัฒนาขึ้นมาจากการเลียนรูปแบบกล่าวคือ เป็นการมองดูบุคคลอื่นว่า เขากะทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ อย่างไรแล้วเราก็จำเอารูปแบบนั้นมาปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดทัศนคติได้มาน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เป็นรูปแบบนั้นเป็นบุคคลที่เขายอมรับและนับถือเพียงใด

4) องค์ประกอบของสถาบัน ได้แก่ โรงเรียน วัด ครอบครัว หน่วยงาน สมาคม องค์การต่างๆ ซึ่งสถาบันเหล่านี้มีส่วนร่วมในโครงสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลได้อย่างมากมาย

อารีย์ สุขก่อวารี (2537) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ โดยมากเป็นการเรียนรู้ทางสังคม แหล่งกำเนิดของทัศนคติมีหลายทาง ดังนี้

1) ประสบการณ์เฉพาะ เมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีลักษณะในรูปแบบที่ผู้ได้รับรู้สึกว่าได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษ ประสบการณ์ที่ผู้ประสบเกิดความรู้สึกพอใจย่อมจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าเป็นประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจก็ย่อมจะเกิดทัศนคติที่ไม่ดี

2) การสอน อาจเป็นทั้งแบบที่เป็นแบบแผนหรือไม่เป็นแบบแผนก็ได้

3) ตัวอย่าง ทัศนคติบางอย่างเกิดขึ้นจากการเลียนแบบ ในสถานการณ์ต่างๆ เมื่อเห็นคนอื่นประพฤติ ก็จะแปลพฤติกรรมของคนอื่นออกมาเป็นรูปทัศนคติ ถ้ายอมรับนับถือหรือเคารพคนนั้น ก็จะยอมรับแนวความคิดของเขาตามที่เรารู้เข้าใจ

4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน ปัจจัยทางสถาบันมีอยู่เป็นอันมากที่มีส่วนสร้างสนับสนุนทัศนคติ เช่น การปฏิบัติตนในวัด ในโบสถ์ เป็นสิ่งที่ให้แนวทัศนคติของคนเป็นอันมาก

7.3 องค์ประกอบของทัศนคติ

Zimbardo and Ebbesen (1970) กล่าวถึง องค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ ได้แก่

1) องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (The Cognitive Component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั่วไป ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือมีความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันตามบุคลิกของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

7.4 ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกมาได้ 3 ประเภท (อ้างถึงในจิราพร ธรรมเสนา, 2549) คือ

1) ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรืออารมณ์จากสภาพจิตใจโต้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่นหรือเรื่องราวเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรอื่นๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ย่อมมีทัศนคติเชิงบวก หรือมีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วยการเข้าเป็นสมาชิกและร่วมในกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ เป็นต้น

2) ทัศนคติทางลบ หรือไม่ดี คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กร และอื่นๆ เช่น พนักงาน เจ้าหน้าที่บางคน อาจมีทัศนคติเชิงลบต่อบริษัท ทำให้เกิดอคติขึ้นใจจิตใจของเขาจนพยายามประทุติ และปฏิบัติต่อต้านกฎระเบียบของบริษัทอยู่เสมอ

3) ทัศนคติบุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่นๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษา บางคนอาจจะมีทัศนคตินิ่งเฉยอย่างไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดเถียง เรื่องกฎหมายว่าด้วยระเบียบของนักศึกษา

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่นๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

7.5 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

จุมพล รอดคำดี (2532) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3. ระดับ คือ

1) การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชน และบุคคลอื่นๆ

2) การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก จากการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้มาจากประสบการณ์ หรือความประทับใจหรือสิ่งทำให้เกิดความสะเทือนใจ

3) การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินในสังคม ซึ่งไปมีผลต่อบุคคลทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถ้าความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมถูกกระทบไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้

องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น

8. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

8.1 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรม ไว้ว่า การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

เรียม ศรีทอง (2542) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมมนุษย์ หมายถึง การแสดงออกของมนุษย์ที่มองเห็นได้ง่ายและมองเห็นได้ยาก มีทั้งกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม ลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วไปจะมีเป้าหมาย มีความพร้อม มีสถานการณ์ การตีความ การตอบสนอง ผลที่เกิดขึ้น และปฏิกิริยาต่อผลที่เกิดขึ้นไม่สมควรคาดหวัง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมมนุษย์ หมายถึง การกระทำของมนุษย์ทั้งด้านกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม โดยรู้สำนึกหรือไม่รู้สำนึก ทั้งที่สังเกตได้และไม่อาจสังเกตได้

8.2 ประเภทของพฤติกรรม

มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2550: ออนไลน์) ได้มีการแบ่งประเภทพฤติกรรมได้ ดังนี้

1) พฤติกรรมแบ่งตามการแสดงออก เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1) พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) คือการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว สามารถสังเกตได้โดยตรงด้วยประสาทสัมผัส เช่น หู ตา จมูก ปาก เป็นต้น

1.2) พฤติกรรมภายใน (Convert behavior) คือกระบวนการที่เกิดขึ้นในใจ ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ จะต้องวัดด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่น การวัดชีพจร

2) แบ่งตามเกณฑ์พฤติกรรมปกติ และพฤติกรรมผิดปกติ

2.1) พฤติกรรมปกติ พฤติกรรมของบุคคลส่วนใหญ่จะเป็นไปในแบบเดียวกันในพัฒนาการตามวัยต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ จะเป็นกรอบที่บังคับพฤติกรรมให้บุคคลแสดงออก

2.2) พฤติกรรมผิดปกติหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมที่ไม่ได้เป็นตามเกณฑ์พิจารณาของพฤติกรรมปกติ จะเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม อาจจะเบี่ยงเบนไปในทางบวก หรือด้านลบ ขึ้นอยู่กับสถานที่ เวลา สภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วย

3) แบ่งตามสาขาวิชาต่างๆ เช่น

3.1) ด้านสุขภาพ เป็น พฤติกรรมสุขภาพ

3.2) ด้านการเมืองการปกครอง เป็น พฤติกรรมการเมือง

3.3) ด้านเศรษฐกิจ เป็น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ

3.4) ด้านศาสนา เป็น พฤติกรรมทางศาสนา ฯลฯ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้ โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือใช้เครื่องมือ พฤติกรรมภายนอกยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1) พฤติกรรมภายนอกที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องมือในการสังเกต คือ พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ง่าย เช่น การเคลื่อนไหวของแขน ขา การเต้นของหัวใจ เป็นต้น เรียกว่า พฤติกรรมโมลาร์ (Molar Behavior)

1.2) พฤติกรรมภายนอก ที่ต้องอาศัยเครื่องมือในการสังเกตคือพฤติกรรมที่เราไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า เช่น การทำงานของคลื่นสมองจะต้องใช้เครื่องมือวัด พฤติกรรมประเภทนี้เรียกว่า พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior)

2) พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้น รับรู้ เช่น การได้ยิน การเข้าใจ การรู้สึกหิว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมภายในมี 4 ลักษณะคือ

2.1) พฤติกรรมที่เป็นความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensitive) เช่น การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การสัมผัส และการมีความสุขใจ เป็นต้น

2.2) พฤติกรรมที่เป็นการเข้าใจหรือตีความ (Interpreting) เช่น เมื่อเรามองตาเพื่อนก็เข้าใจเพื่อนได้

2.3) พฤติกรรมที่เป็นความจำ (Remembering) เช่น เมื่อมีโทรศัพท์เรียกเข้ามา เราอาจจำเสียงของเพื่อนได้

2.4) พฤติกรรมที่เป็นความคิด (Thinking) การคิดมีหลายชนิด อาจเป็นการคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดหาเหตุผลก็เป็นได้

8.3 ปัจจัยพื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์ด้านจริยธรรม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เกิดมามีทั้งดีและไม่ดี อันเป็นผลมาจาก “กรรม” หรือการกระทำในอดีตและในปัจจุบัน จึงทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธองค์ ที่แบ่งมนุษย์เป็น 4 ประเภท หรือเปรียบเสมือนบัว 4 เหล่า ได้แก่

- 1) มนุษย์ประเภทบัวเหนือน้ำ เป็นคนดี พร้อมจะรักษาความดี และพัฒนาตน
- 2) มนุษย์ประเภทบัวปริ่มน้ำ เป็นคนดี พร้อมจะรักษาความดี และพยายามจะพัฒนาตน
- 3) มนุษย์ประเภทบัวใต้น้ำ เป็นคนที่จะต้องรับการพัฒนา
- 4) มนุษย์ประเภทบัวในโคลนตม เป็นคนที่ยากในการพัฒนา

มนุษย์ประกอบด้วย ร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทางชีววิทยาในการส่งผลต่อพฤติกรรม ถ้าร่างกายปกติและจิตใจปกติ จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่ดีได้ทั้งเป็นพฤติกรรมที่ดีต่อตนเอง และต่อผู้อื่นด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าร่างกายผิดปกติและหรือจิตใจผิดปกติ จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งพฤติกรรมที่เป็นผลร้ายต่อตนเอง และพฤติกรรมที่เป็นผลร้ายต่อส่วนรวม

มนุษย์ที่มีจิตสำนึกดี มีสติอยู่กับตัวอยู่เสมอ จะแสดงพฤติกรรมส่วนใหญ่ดีทั้งกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม เช่น

1) ด้านกายกรรม จะคิดก่อนทำ และคิดตรวจสอบให้รอบคอบก่อนอาจพิจารณาถึงผลที่อาจจะก่อเกิดขึ้นด้วย

2) ด้านวาจากรรม จะคิดก่อนพูด คิดถึงความรู้สึกของผู้อื่นด้วย และพูดไพเราะ น่าฟัง

- 3) ด้านมโนกรรม จะคิดถึงผู้อื่น หวังดีต่อผู้อื่น และพยายามจะช่วยเหลือผู้อื่น
- ในทางตรงกันข้าม ถ้ามนุษย์มีจิตสำนึกไม่ดี หรือขาดสติ ขาดสัมปชัญญะอยู่เสมอจะแสดงพฤติกรรมมีแนวโน้มในทางไม่ดี ทั้งกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม เช่น
- 1) ด้านกายกรรม จะทำอะไรไม่ค่อยคิดหน้าคิดหลัง ชอบทำอะไรตามใจตนเอง บางครั้งแสดงพฤติกรรมบางอย่างโดยขาดสติ และจะรู้สึกตัวก็ต่อเมื่อสายเสียแล้ว
 - 2) ด้านวาจากรรม ชอบพูดพาล่าม พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด และพูดถากถาง
 - 3) ด้านมโนกรรม ชอบคิดเอาเปรียบผู้อื่น คิดฉลาดแกมโกง และคิดไม่ซื่อทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมของบุคคลในสังคม

9. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนามาจากแนวความคิดเรื่องสิ่งเร้าและการตอบสนอง (stimulus-response) หรือทฤษฎี เอส-อาร์ (S-R theory) และนำมาประยุกต์ใช้ (Defleur, 1989) อธิบายว่า บุคคล มีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น บุคลิกภาพ ทัศนคติ สติปัญญา และความสนใจ เป็นต้น และความแตกต่างนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพทาง สังคมและวัฒนธรรมทำให้มีพฤติกรรมการสื่อสารและการเลือกเปิดรับสารที่แตกต่างกัน

หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีที่สำคัญคือ

- 1) บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพและสภาพจิตวิทยา
- 2) ความแตกต่างกันดังกล่าวนี้เป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้
- 3) บุคคลที่อยู่ต่างสภาพแวดล้อมกันจะได้รับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
- 4) การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อถือ และบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ในการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัย 2 ประการ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการยอมรับการสื่อสารของผู้รับสารคือ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

- 1) ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันย่อมจะมองหรือจะยอมรับข้อมูลในการสื่อสารแตกต่างกันไป
- 2) ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลทำให้การยอมรับข้อมูลในการสื่อสารแตกต่างกันเช่น ด้านประชากร (demographics) ได้แก่ อายุ เพศ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือด้านจิตวิทยา (psychographics) ได้แก่ แบบแผนการดำเนินชีวิต (life style) หรือด้านการเปิดรับสื่อที่ไม่เหมือนกันก็มีผลทำให้บุคคลมีความชื่นชอบไม่เหมือนกันได้

มาลินี จุฑะรพ (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไปบุคคลจะมีความแตกต่างกันในด้านต่อไปนี้ คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านความถนัด ด้านความสนใจ ด้านเจตคติ ด้านแรงจูงใจทางสังคม ด้านค่านิยม ด้านรสนิยม ด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านการศึกษาอบรม ด้านการกระทำ และด้านอายุ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2533) กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ความแตกต่างระหว่างบุคคลทางเชาวน์ปัญญา
- 2) ความแตกต่างระหว่างบุคคลทางความคิดสร้างสรรค์

- 3) ความแตกต่างระหว่างบุคคลทางลีลาการรู้คิด (Cognitive styles)
- 4) ความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้ (Learning styles)
- 5) ความแตกต่างระหว่างเพศ

จากแนวคิดเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences theory) ได้นำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้บนพื้นฐานความคิดที่ว่า เพศ และการศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติต่อนโยบายสถานศึกษา 3 ดี ซึ่งสามารถสรุปลักษณะของทั้ง 2 ตัวแปรได้ดังนี้

เพศ (Sex) ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันมากในเรื่องความคิด ค่านิยมและทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงมักจะมีลักษณะชอบความสวยงาม มีจิตใจอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ โอนอ่อนผ่อนตาม และเป็นแม่บ้านแม่เรือน นอกจากนั้นงานวิจัยต่างๆ ยังชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย นอกจากนั้นผู้ชายยังใช้เหตุผลมากกว่าผู้หญิงและจดจำข่าวได้มากกว่าผู้หญิงด้วย แต่ผู้หญิงเป็นเพศที่ยังจิตใจของคนได้ดีกว่าผู้ชาย ผู้หญิงมักจะโทษตัวเองเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ในขณะที่ผู้ชายมักจะโทษคนอื่นหรืออุปสรรคอื่นๆ แต่จะไม่โทษตัวเอง

การศึกษา (Education) การศึกษา หรือความรู้เป็นลักษณะอีกลักษณะหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้สึนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่ต่างกันไป คนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้ที่ความรู้กว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอ โดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และมักจะใช้สื่อประเภท สิ่งพิมพ์ ในขณะที่คนมีการศึกษาต่ำมักจะใช้สื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ หากผู้มีการศึกษาสูงมีเวลาว่างพอก็จะใช้ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ แต่หากมีเวลาจำกัดก็มักจะแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อประเภทอื่น

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10.1 งานวิจัยด้านประชาธิปไตย

เนตรนภา นาผล (2538) ได้การศึกษาเรื่อง ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ความแตกต่างในเรื่อง เพศ อายุ ภูมิฐานะเดิม และรายได้ทางครอบครัว ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่ความแตกต่างในเรื่องชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา ความสนใจข่าวสารทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมก่อให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ทะนงศักดิ์ โชติมานนท์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะบุคลิกภาพทางการเมืองในทางส่งเสริมประชาธิปไตยของนักศึกษาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มเกลาทางการเมือง กรณีศึกษา : นักศึกษาชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า

1) นักศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศ สาขาวิชาที่เรียน ระดับรายได้ของครอบครัว ลักษณะชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมในมหาวิทยาลัย มีความสนใจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในกลุ่มเพื่อนๆ ประเภทของรายการข่าวสารที่นิยมรักฟังรับชมทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ ประเภทของหนังสือพิมพ์ที่นิยมอ่าน ประเภทของนิตยสารที่นิยมอ่าน ความถี่ในการพูดคุยปัญหาทางการเมืองกับบุคคลอื่นๆ และความถี่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในสังคมภายนอกที่แตกต่างกัน จะมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่สูงหรือแตกต่างกัน

2) นักศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีระดับอายุ ระดับชั้นปี ความสัมพันธ์ผลทางการศึกษา ลักษณะอาชีพของบิดา โอกาสในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในครอบครัว และความถี่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองภายในมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน แต่จะมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

จักรกริช ใจดี (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความเข้าใจประชาธิปไตยในระดับสูงทั้งในด้านอุดมการณ์ประชาธิปไตย ด้านลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยในแง่ของวิถีปฏิบัติและในภาพรวม โดยที่นิสิตมีประเด็นที่ถ้อย ความสนใจในข่าวสารการเมือง และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจประชาธิปไตยแตกต่างกัน ส่วนประเด็นเพศ ภูมิลำเนา ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา วิชาที่ศึกษา รายได้ของครอบครัว ลักษณะการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชมรมที่ต่างกัน ไม่ส่งผลให้ความเข้าใจประชาธิปไตยของนิสิตแตกต่างกัน

สุรศักดิ์ กุลเรือง (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า

1) นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีเพศต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่างกัน

2) นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีอายุต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่างกัน

3) นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่างกัน

4) นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีต่างกันไม่มีผลทำให้ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่างกัน

5) สำหรับการรับฟังข่าวสารทางการเมืองการปกครองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จากสื่อประเภทย่อยๆ จำแนกตามประเภทย่อยๆ ได้ดังนี้

5.1) นักศึกษากลุ่มที่ดูโทรทัศน์อาทิตย์ละ 1-3 ครั้งและกลุ่มที่ดูโทรทัศน์อาทิตย์ละ 4 ครั้งขึ้นไป จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เคยดูโทรทัศน์

5.2) นักศึกษากลุ่มที่ดูโทรทัศน์อาทิตย์ละ 4 ครั้งขึ้นไป จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างจากกลุ่มที่ดูโทรทัศน์อาทิตย์ละ 1-3 ครั้ง

5.3) นักศึกษากลุ่มที่ฟังวิทยุ อาทิตยละ 1-3 ครั้ง และกลุ่มที่ฟังวิทยุอาทิตยละ 4 ครั้งขึ้นไป จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เคยฟังวิทยุ

5.4) นักศึกษากลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์/วารสาร อาทิตยละ 1-3 ครั้งและกลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์/วารสาร อาทิตยละ 4 ครั้งขึ้นไป จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์/วารสาร

5.5) นักศึกษากลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์/วารสาร อาทิตยละ 4 ครั้งขึ้นไป จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างจากกลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์/วารสารอาทิตยละ 1-3

6) นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง

10.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย

สุรทิน ปิ่นทอง และคณะ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิค กลุ่มภาคเหนือตอนล่างพบว่า ครูอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยม ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการขยันหมั่นเพียร ด้านการรับผิดชอบ ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จะเป็นเพราะครูอาจารย์ได้แสดงออกในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติให้มากขึ้น ส่วนด้านการศรัทธาในศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะครูอาจารย์มีบทบาทในเรื่องนี้น้อย เป็นเพียงให้คำปรึกษา

สุทัศน์ บุญญภาส (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ เจตคติ และการจัดโต๊ะหมู่บูชาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ผลการศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับราชการ มีคะแนนเฉลี่ยเรียน อยู่ในระดับ 2.00-2.99 ได้รับข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่ยังไม่มีหน้าที่รับผิดชอบงานนอกบ้าน แต่มีหน้าที่รับผิดชอบในบ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้าน และรดน้ำต้นไม้ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างฐานกับความรู้ เจตคติ และการจัดโต๊ะหมู่บูชา พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับเจตคติ ภูมิลำเนา คะแนนเฉลี่ยการเรียน และมีหน้าที่รับผิดชอบในบ้าน มีความสัมพันธ์กับความรู้และเจตคติ การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติและพฤติกรรม และหน้าที่ความรับผิดชอบนอกบ้านมีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติ และพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาพร พรหมจร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมทางธุรกิจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนไทยบริหารธุรกิจและโรงเรียนพาณิชยการผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านเจตคติต่อความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านวัฒนธรรมขององค์กร และด้านระบบเศรษฐกิจและการเมือง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ .645 โดยปัจจัยทั้ง 4 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของจริยธรรมทางธุรกิจได้ร้อยละ 41.5

2) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และด้านเจตคติต่อความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลทางบวกต่อจริยธรรมทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านวัฒนธรรมขององค์กร ส่งผลทางบวกต่อจริยธรรมทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลส่งผลต่อจริยธรรมทางธุรกิจมากที่สุด รองลงมาคือ เจตคติต่อความรับผิดชอบต่อสังคม และวัฒนธรรมขององค์กร โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .406, .182 และ.114 ตามลำดับ

สุรจิต นิตคำหาญ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกด้านสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับดี และการปฏิบัติอยู่พอใช้ ผลการเปรียบเทียบนักเรียนมัธยมต้นและนักเรียนมัธยมปลาย พบว่า จิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

10.3 ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

กนกวรรณ ทรัพย์ยืนยง (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคิดและแนวโน้มพฤติกรรมของ นักเรียนนักศึกษาอาชีพและเทคนิคศึกษาที่มีต่อภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมการต่อต้านยาเสพติด ที่ใช้การจูงใจเชิงเหตุผล-อารมณ์ การจูงใจเชิงบวก-ลบ และการจูงใจโดยใช้ความรู้สึก ผลการศึกษา พบว่า ทักษะคิดและแนวโน้มพฤติกรรมของนักศึกษาอาชีพและเทคนิคศึกษาที่มีต่อภาพยนตร์ โฆษณาส่งเสริมสังคมต่อต้านยาเสพติดทั้ง 3 เรื่อง ไม่มีคามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาในเชิงลึก พบว่า ภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมและต่อต้านยาเสพติดที่ ใช้ความกลัวในการจูงใจ มีค่าเฉลี่ยด้านทักษะคิดและแนวโน้มพฤติกรรมสูงที่สุด ส่วนการศึกษา เปรียบเทียบความแตกต่างทางทักษะคิด และพฤติกรรมของกลุ่มที่เคยมีกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งเพศชายและเพศหญิง พบว่า ทางด้านทักษะคิดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ส่วนด้านแนวโน้มพฤติกรรมมี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย

สุขุมลย์ โชควัฒนรัตน์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันยาเสพติดโดยเครือข่าย เยาวชน กรณีศึกษา สโมสรวิทยากรเยาวชนกับโครงการนาร่องพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเครือข่ายเยาวชนในการป้องกันปัญหาเสพติด ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ตัว ตามลำดับคือ 1) ตัวเยาวชน 2) เพื่อน 3) ครอบครัว และ4) สังคม นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายฯ ได้แก่ การสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงสร้างองค์กรของสโมสรวิทยากรเยาวชนประจำจังหวัดเชียงใหม่ และ สื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต